

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije, cena 600 SIT

Januar 2002

01

Zimske sobe v planinskih kočah

Martuljska
brezpotja

Ujeta minljivost

Čevlji za zimske
pristope

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Plastični oklep smučarskih čevljev je našim nogam najbolj neprijazno obuvalo. S primernimi nogavicami lahko neudobje precej omilimo. Dodatno obremenjene so noge turnih smučarjev, ki se do izhodišča za smučanje več ur vzpenjajo v okorni plastični obutvi.

Tehnične smučarske nogavice Bridgedale iz serije Sports-Tech grejejo naše noge in preprečujejo žulje ter odrgnine. Ker se odlično prilegajo nogi, izboljšujejo stik stopala s čevljem in s tem tudi našo tehniko smučanja.

1. dvojna elastična manšeta preprečuje gubanje zgornjega dela nogavice in ščiti noge pred odrgninami;
2. dodatna podloga na območju goleni;
3. elastična podpora v predelu gležnja zagotavlja, da se nogavica tesno prilega nogi;
4. podložen volneni del v predelu stopala;
5. mehko oblažinjen prstni del;
6. tehnologija "forward flex" preprečuje gubanje nogavice v pregibu;
7. kombinacija z Lycro® za boljši oprijem.

Bridgedale

Model **SNOW TECH** so nogavice za smučarje ki želijo svojim nogam privoščiti kar največ udobja in toplote. Model **ALPINE ELITE** pa je namenjen zahtevnejšim smučarjem, saj tanjše nogavice z odličnim oprijemom noge omogočajo neposrednejši stik s čevljem in s tem boljši občutek za vodenje smuči.

Največja izbira nogavic **BRIDGEDALE** in čevljev **MEINDL** je na voljo v trgovini **TOMAS SPORT** na Mestnem trgu 18 v Ljubljani.

PRODAJNA MESTA V SLOVENIJI

KOALA SPORT, Bled
KEJŽAR, Kranjska gora
POHODNIK, Ljubljana
ANAPURNA WAY, Ljubljana
TOMAS SPORT, Ljubljana
MERKUR M-ŠPORT, Kranj in Ljubljana - Rudnik
SUVEL SPORT, Nova Gorica
ALP SPORT, Novo mesto
3S ŠPORT, Kamnik

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk **MEINDL** in **BRIDGEDALE** v Sloveniji je podjetje: **LOGOS TREND**, d. o. o. telefon: 01 / 83 11 665 logos.trend@k2.net

Protection from visual stimulation!

(Zaščita pred vidnimi dražljaji!)

Outdoor team: J-C Lafaille, Alexander & Thomas Huber, Catherine Destivelle, Arnaud Petit

Design: DDE Nouveau Monde snell & associés / Iglu šport d.o.o., fotografija: Dan Ferrer

Tableta COLORADO

Sestava:

Polikarbonatna stekla Alti Spectron X6 anti-refleksijska. Kategorija stekel 4. Stranski snemljivi ščitniki. Optimalna zaščita za izjemno osvetljenje.

Tveganje in stranski učinki:

Možna zasvojenost z osvajanjem novih vrhov!
Takojšna odvisnost od proizvoda.

Julbo

WWW.JULBO.FR

Zastopstvo in prodaja:
IGLU ŠPORT d.o.o.

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije ISSN 0350-4344

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Dvorčakova 9, p.p. 215
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 30 22
fax: 01 432 21 40
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.pv.si/pv>

UREDNIŠKI ODBOR:

Vladimir Habjan (gl. urednik), *Andrej Stritar* (nam. gl. urednika), *Emil Pevec* (teh. urednik), *Igor Maher*, *Marjan Bradeško*, *Marjeta Keršič Svetel*, *Boris Strmšek*, *Andrej Mašera* (recenzent)

ZASNOVA:

Coyetay, d.o.o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d.o.o.

TISK:

Delo tiskarna, d.d.

januar 2002

Revija izhaja vsakega desetega v mesecu (meseca julija kot dvojna številka). Cena revije 600,00 SIT. Naročnina za leto 2002 znaša 5.500,00 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 45 EUR. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra prihodnje leto. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50100-620-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8.

Struška (foto: Vladimir Habjan)

Novo leto – Novi vestnik

Piše: Andrej Stritar

V rokah držite Planinski vestnik, ki je po več kot tridesetih letih temeljito spremenil svojo podobo. Čas neusmiljeno teče in nekaj je bilo treba narediti, saj naš vestnik nikakor ni bil več primerljiv z revijami, ki se ponosno kažejo s polic prodajaln in s svojim videzom privabljajo bralce. Na ta korak smo se pripravljali skoraj celo lansko leto. Spomladi smo naredili razpis in dobili osem različnih ponudb, osem oblikovnih rešitev nove revije. Skrbno smo tehtali in se zavedali predvsem dveh zahtev: Planinski vestnik mora ohraniti svojo tradicijo najstarejše slovenske revije, hkrati pa moramo narediti nekaj, da ga naredimo modernega, privlačnega tudi za tiste, ki ga do sedaj niso kupovali. Tako je nastal kompromis med novim, živahnijšim videzom in tradicionalno vsebino, ki jo bomo le postopoma spreminjali.

Zaradi nove oblike se ni treba vznemirjati tistim, ki vežejo celotne letnike Planinskega vestnika in jih shranjujejo v svojih knjižnih omarah. Polic ne bo treba povišati! Za to so poskrbela kruta ekonomska dejstva. Povečali pa smo obseg iz 48 na 64 strani. Na mesec dobimo okoli sto različnih prispevkov naših dopisnikov in prav hudo nam je včasih članke zavračati ali pa odlagati njihovo objavo. Z več stranmi bo tega, upajmo, manj. Nekaj prostora pa bo šlo tudi za bogatejšo opremo, tj. več slik.

V zadnjih štirih številkah letnika 2001 ste verjetno že opazili nekaj vsebinskih sprememb, ki jih skuša uredniški odbor postopoma vpeljati. V vestniku bo poleg ustaljenih rubrik vedno več tematskih člankov, s katerimi bomo skušali usmer-

*jeno obveščati in poučevati bralce o dogodkih, kočah, opremi in podobnem. Ta številka vam tako prinaša kritičen opis petih zimskih sob v našem visokogorju. V naslednjih mesecih bomo poskusili »pokritizirati«
še kakšno. Tokrat je na vrsti tudi članek s predstavitvijo koč na Lipanci. Tudi ta je prvi v vrsti podobnih, s katerimi bomo naše bralce seznanjali s trenutnim stanjem »na terenu«. Opis gorskega območja (tokrat Martuljka) postaja že stalnica. Planinski vestnik želi »razširiti obzorja«, povabiti bralce v gore tudi tja, kjer do sedaj še niso bili. Vedno bomo skušali ob suhoparnem opisu in zemljevidu branje popestriti tudi z dožvljajskim spisom iz tistega območja.*

*Alpinizem je nekakšna najzlahnejša vrsta planinstva, zato mu bomo še naprej posvečali ustrezno pozornost. Zavedamo se sicer, da je večina naših bralcev le »navadnih«
planincev, toda uspehi Slovencev v vertikalah sveta so balzam za dušo prav vseh nas, ljubiteljev gora.*

Vaši dožvljajski spisi ostajajo osrednji del vsebine naše revije. Globoka dožvljetja v gorah so najboljša spodbuda za pisanje, zato se nikar ne obotavljajte. Ko se vam zazdi, da ste dožvlveli nekaj izjemnega, nekaj, kar morate deliti tudi z drugimi, napišite in nam pošljite. Če je vaš spis res zanimiv tudi za širši krog ljubiteljev gora, ga bomo objavili.

Ker je leto 2002 razglašeno za leto gora, vas bo Planinski vestnik v vsaki številki skušal spomniti tudi na to.

Planinski vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije in zato seveda ostaja del njegovega prostora namenjen tudi poročilom o delovanju zveze in društev. Večina dopisnikov nam pošilja kratka in jedrnata sporočila o svojih dosežkih, žal pa nam je, da moramo včasih kak predolg prispevek tudi skrajšati.

Naše želje ob novi obliki vestnika so velike, ali pa smo zastavili pravilno, nam lahko poveste le vi. Pišite nam, pokritizirajte, kar vam ni všeč, morda kdaj pa kdaj tudi pohvalite kako malenkost, pa bomo lažje usmerjali naš kompas.

6–13

AKTUALNA TEMA

Zimske sobe v planinskih kočah (6)

Kako prenočiti, kadar ni oskrbnika.

Koče v visokogorju so običajno odprte le v poletnih mesecih. Torej smo tri četrtine leta odvisni od zimskih sob.

Matjaž Ferjančič

14–35

PLANINSTVO

Čevlji za zimske pristope (18)

Kako naj kupimo najprimernejši čevljev?

Veliki Oltar (24)

O treh ognjih in hoji po vodi, 2. del (28)

V dolino! (31)

Okrogle in robate (35)

Bina Mlač, str. 18
 Jože Drab, str. 24
 Mare Cestnik, str. 28
 Dušan Škodič, str. 31
 Bojan Pollak, str. 35

36–41

IZLET

Martuljška brezpotja (36)

V enem dnevu od Kukove špice do Rokavov

Lepotam martuljških brezpotij se izkušeni gorohodci težko uprejo.

Marko Kern,
 Marijana Cuderman, str. 14

KOLUMN

16–17

Iterum iterumque

PLANINSKA LITERATURA

58–59

ODMEV

60

E6/E7-YU ali SLO/(si)

42–44

KOČE

Blejska koča na Lipanci (42)

Blejska koča je ena najbolj obiskanih visokogorskih koč pri nas.

Planinski pašniki, številno gorsko cvetje, redki macesni, izredno lepi razgledi, lepi smučarski tereni in lahek ter kratek dostop so dovolj velik razlog za obisk tega konca Julijskih Alp.

Jože Drab

45–47

LETO GORA

Ekološke sanacije planinskih koč (45)

Čiščenje voda v TNP (47)

Danilo Sbrizaj, str. 45
Martin Šolar, str. 47

48–53

ALPINIZEM

Ujeta minljivost (48)

Moderno ledno in kombinirano plezanje

Ledena avtocesta pod Ledinskim vrhom (54)

Naša smer: Ledinski slap nad Jezerskim

Novice iz vertikale (57)

Aljaž Anderle, str. 48
Boris Strmšek, str. 54

NOVICE IN OBVESTILA

60–64

Obnovljena žičnica na Kriške pode
Vetrnica na Stolu

Znanstveno sodelovanje v Alpah

Dela na planinskih poteh v letu 2001

CIPRA – Slovenija na spletu

V leto 2002

Želja po svobodi, prvobitnosti nas sili, da se vračamo v naravna okolja, k naravi. In prav na gori je še tista ohranjena prvobitnost, ki vse bolj privablja kulturnega, naprednega človeka, ki mu prvobitnost pomeni uživanje, krepitev in ohranjanje zdravega duha in telesa. In cilj smo dosegli, če nas znoj in napor pri vzponu na goro prepričata, da je to vendarle pravi, izvorni užitek, ki ga doživiš tako izvorno le na gori.

Planinska organizacija Slovenije tako že več kot stoletje goji, pospešuje, usmerja te za človeka nadnaravne vrednote, oblikuje napredno, kulturnostno podobo hribovca, ljubitelja gora. Svetovno leto gora, ki se jim prvič namenja tolikšna pozornost, je tudi izziv in ogledalo alpskega slovenstva. Bo država Slovenija, ki ima dve tretjini površine gorstva, dojela pomembnost tega, da so prav na gori in pod njo viri preživetja in življenja? Nastajajoče zakonodaje o visokogorju, vodarstvu, naravovarstvu, alpskemu lovstvu itn. so zanesljivo vsebine, ki jih morajo oblikovati neobremenjene nevtralne civilne družbe. V tem primeru bo še kako pomembno planinstvo, da se bo zoperstavilo ciljem in željam ozkih interesnih skupin.

V decembru 2001 smo praznovali tridesetletnico zveze društev za varstvo okolja v Sloveniji, ki je še posebej opozorila na skromnost, politično nezainteresiranost in na to, da te zveze ne smejo sodelovati z institucijami, ki še danes le v parolah prisegajo na naravovarstveno skrbništvo ter aktivnosti v zvezi s tem. Vendar rezultatov ob tem jubileju in registru dela ni bilo in so le spomin nekdanjosti.

Planinska zveza Slovenije je bila prisotna že od vsega začetka do današnjega dne, ko z delom in rezultati dokazuje skrb za boljše stanje planinskega sveta, čistejše okolje. Najtrdnější planinski dokaz v preteklem letu je izgradnja treh gorskih čistilnih naprav. Letos hočemo urediti vse potrebno za nadaljevanje nameščanja čistilnih naprav tudi v notranjosti države, ne samo v mejnih predelih. Aktualnost Planinske zveze dokazujejo tudi še kako pomembna prizadevanja za razpoznavnost in vplivnost planinstva v slovenskem prostoru, naj bo to vzgoja o odnosu do gore ali preventivno izobraževanje o varnemu gibanju v planinskem svetu. Z dokazljivostjo ugotavljamo pasivnost medijev do planinstva; in če to primerjamo z evropskimi alpskimi državami, smo na repu po številu zaznamkov o gorah, da ne izpostavljam primerljivosti oddaj, tematik, posebnih prilog sploh. To je eno najzanesljivejših dejstev in ogledal, kje na poti v Evropo smo. Zanesljivo je, da bo plačevanje članarin v Evropski skupnosti premalo, in če bomo stavili le na to, se bomo od evropskih standardov še bolj oddaljili. Tudi slovenska poslovodstva, uprave gospodarstva so z donacijami do gora in varovanjem planinskega sveta, gorskih projektov v popolni pasivi. Samo primer: ko so bile gospodarske firme, ki so potencialni onesnaževalci ozračja in vodarstva, zaprosene za pomoč pri izgradnji čistilnih naprav pri planinskih postojankah, je bilo od stotih poslanih prošenj samo dveje skromno pozitivnih odgovorov. In čistilne naprave v gorah so najučinkovitejša naprava za zagotavljanje čiste pitne vode v prizadevanjih, da bi se delavcem, pa tudi ostalemu prebivalstvu, nudila zdrava pitna voda.

Tako stanje in struktura posloводства v alpski državi sta torej vprašljiva.

Leto 2002 bo tudi za planinstvo dokajšen izziv in preizkušnja, kako obvladovati prihodnost, kako na gori obstati. Bomo ohranili dostojanstvo med prostovoljstvom in pragmatično naravnanimi individualizmi? Tudi država bi si dobro slišne programe prisvojila in z davkoplačevalskimi sredstvi utrdila. Dogodek leta bo zanesljivo občni zbor - skupščina članstva Planinske zveze Slovenije. Bo to tudi temelj za priprave praznovanja 110 let slovenskega organiziranega planinstva? Dozoreva obdobje za spis celovitega in objektivnega strokovno-znanstvenega planinskega zgodovinopisja o Slovenskem planinskem društvu, njegovih podružnicah, Skali, Planinski zvezi Slovenije, planinskih društvih ... Bomo zmogli pridobiti strokovne planinsko razpoznavne entuziaste za delo, sodelovanje brez plačil za javno dobro? Žal npr. komisije za kulturo nismo mogli sestaviti, enako ne »lobija« komisije za finančno-gospodarsko področje. Bomo izločili viruse, ki administrativno, birokratsko, neproduktivno razjedajo planinsko organizacijo? Menim, da ni čas za take igre, ki odstranijo še tisto dobro za planinstvo, kar je osnova za njegov razvoj in tradicijo. Namesto da bi več časa namenili gori, se z njo v dolini življamo z namerami sprememb izrazoslovja, ker s tem povzročamo zmedo v javnosti. Bomo pojem »planinstvo« po več kot 100 letih spremenjali, zavajali javnost in delali v korist konkurence? Vsako podrugachenje izrazoslovja pomeni tudi delitev in opredelitev predvsem članstva. To pa je v enotni organizaciji slabenje in izgubljanje moči in razvoja. Planinska zveza pa je zanesljivo zadolžena tudi za ohranjanje sporočil »piparjev« in Slovenskega planinskega društva, kajti prav od obsega in dolžine obdobja se ocenjujeta kakovost in pomen v tem primeru slovenske planinske organizacije. Dolgo smo čakali, da so se pričeli aktivni stiki s članstvom planinskih društev – meddruštvenih odborov. In trditev komisije za organizacijo je bila še kako na mestu, kajti informativni, organizacijski posveti so se izkazali kot nuja, ki se bo nadaljevala v tem letu. Ocena in kakovost Pla-

ninske zveze sta posledica kvalitete dela planinskega društva. Vse premalo pozornosti - strokovne, organizacijske – se je namenjal planinskemu društvu. Čas zahteva, da bo to potrebno utrditi in tako najzanesljiveje in najtrdneje utjevati temelje Planinske zveze.

Izpostaviti pa je potrebno vprašanje klasičnega alpinizma v slovenskih ostenjih, ki vse bolj samevajo. Mladi tudi iščejo načine, kako poleg mestno-študentske mladine v planinske vrste aktivno vključiti podeželsko in kmečko. Obdobje »pravilništva« je treba v okviru funkcionalne akte, ki so pospeševalci razvoja in strokovnosti, ne pa težnje po pravni samostojnosti, vzporednosti in uvajanju »jalovosti«. Tudi je treba postoriti vse, da bo člansko upravljanje učinkovito, strokovno in objektivno, ker bo Planinska zveza le tako učinkovit ambasador planinstva in avtoritativne civilne družbe na celotnem področju Slovenije.

Dobri odnosi, medsebojno spoštovanje, aktivna in profesionalna komunikacija med članstvom so osnova in pogoji za trdnost Planinske zveze Slovenije. Te želje so poleg zdravja, vedrosti in dobrega uma voščila in sporočila za vse najlepše v novem letu. Kot tudi, da bi se na vrhah kar največkrat srečevali in drugovali.

Franci Ekar,
predsednik Planinske zveze Slovenije

RADIO OGNJIŠČE

*Doživetja
Gora in narave*

Vsak četrtek ob 10.15

Zimske sobe v planinskih kočah

Kako prenočiti, kadar ni oskrbnika

Koča pri triglavskih jezerih (foto: Stane Klemenc)

Píše in Foto: Matjaž Ferjančič

Marsikatera visokogorska postojanka ima tako imenovano zimsko sobo, ki nudi zavetje gorniku v mesecih, ko kočica ni odprta in oskrbovana. In ti meseci so v večini, saj se kočice v visokogorju običajno odprejo v drugi polovici junija, zapirajo pa se pričnejo prav tako v drugi polovici septembra. Hitro lahko izračunamo, da smo tako od zimskih sob odvisni približno devet mesecev na leto.

In te zimske sobe bomo v naslednjih številkah Planinskega vestnika obravnavali, opisovali, hvalili, pa tudi kritizirali. Pisci člankov pa se bomo po najboljših močeh potrudili, da tistega dne ne bomo vstali na levo nogo ali celo padli s pograda, ker ... A zakaj? Ja, bo pa že treba prebrati članke do konca, da bi se dokopali do spoznanja, kdaj se lahko pade s pograda.

V uvodu bo za vsako zimsko sobo napisano število ležišč na žimnicah in to za normalne razmere ter za razmere, ko je potrebna medsebojna strpnost ali, lepše rečeno, »mi se 'mamo radi«.

Pravila obnašanja v zimski sobi

Pri odhodu počistimo za seboj in odnesimo smeti v dolino.

Otresimo si sneg z obleke in čevljev ter snemimo dereze še pred vstopom v sobo. Dereze in cepin pustimo v predprostoru ali pa pred vrati, če predprostora ni.

Kadar piha veter, naj bodo vsa okna in vrata zaprta, da sneg ne naleta v sobo. Pri odhodu poskrbimo, da je prostor dobro zaprt.

Nikoli ne vlecimo odej na tla okoli kočice, da bi se udobneje nastavljali soncu.

Uporablajmo stvari, ki smo jih prinesli s seboj. Če lahko kakšno uporabno stvar pogrešamo, jo kar dobrohotno pustimo v koči.

Splošni vtis je seveda osebni pogled pisca na sobo. Recimo, da bomo določili tri kategorije: 1. užitek, 2. uporabno in 3. »ali se da kje skopati snežno luknjo?«. Pa brez zamere ... Ocena naj bo raje spodbuda upravljalcem k izboljšavi.

Naj v uvodu na kratko ponovimo hišni red v zimskih sobah, da bo tistim, ki pridejo za nami, in upravljalcem lažje življenje:

Zimska soba ni namenjena samo načrtovanemu obisku, prav lahko se v njo zateče tudi gornik, ki ga je na turi prehitela noč ali presenetilo slabo vreme. V tem primeru mu bodo še kako prav prišli npr. sveča z vžigalicami, suha drva, kakšna konzerva hrane in suhe odeje.

Prenočevanje v zimski sobi pozimi je lahko tudi zelo udobno, če se nanj ustrezno pripravimo. Spalna vreča, ustrezna rezerva v perilu in obleki, plinski kuhalnik in posoda, sveča z vžigalicami, baterija in še bi lahko naštevali, vse to pozimi spada v nahrbtnik za večdnevno turo. Če ima zimska soba štedilnik, prinesimo iz doline nekaj drv!

Pri opisovanju zimskih sob v planinskih postojankah ne bomo navajali smeri dostopa do koč in možnih tur v okolici. Na to temo je bilo napisanih že veliko planinskih vodnikov, poleg tega pa naj se izven glavne planinske sezone podajajo v hribe za res izkušeni planinci, vajeni gibanja v letnem času značilnih razmerah ter uporabe zemljevida in kompasa. Da pa je varneje hoditi po hribih v manjših skupinah kot samostojno ter da se je pametno vpisovati v vpisne knjige, ki naj bi bile tudi v zimskih sobah, verjetno ni potrebno tiskati z VELIKIMI ČRKAMI.

Cojzova kočica

Zimsko sobo je v Cojzovi koči najprej treba najti, saj ni nikjer nobenega obvestila oziroma kažipota. No, na južni strani kočice je potrebno le odpreti močna, na polovico deljena jeklena vrata ter za njimi še ena polovično zastekljena in že se obiskovalec znajde v dokaj velikem predprostoru, kjer ga pričakata metla in lopata. Slednjo lahko uporabi

Prostorna zimska soba v Cojzovi koči

kot smetišnico, verjetno pa bo še bolj dobrodošla za odmetavanje snega izpred vhodnih vrat.

Iz predprostora se na levi strani vstopi v zimsko sobo. Ta je zares prostorna in skupaj s predprostorom meri približno 20 m². Vse skupaj deluje nekoliko hladno, saj je le strop spodobno oblečen v les. V kotu pod oknom, ki bogato skrbi za osvetljenost, so dve klopi in miza, prisotni pa so tudi trije stoli, od katerih je eden uporaben le še za stara drva. To nam pride na misel, ko opazimo v steni odprtino za dimnik, toda kaj to pomaga, ko pa pečice ni več.

Pogradi in žimnice so solidni, odeje pa, čeprav so suhe, zaradi dotrajanosti ne vlivajo ravno optimističnega pričakovanja noči. Blazine so amortizirane do skrajne meje, nekatere pa tudi čez. No, pa prepustimo utrujenemu gorniku, da se znajde po svoje. Sicer pa je možno po klopeh in tleh razporediti vsaj še deset do dvanajst duš, seveda s primerno izolacijsko podlago. Betonska tla pač niso najprimernejša za udoben spanec pozimi.

Pohvalno je, da je v sobi na steni pri oknu pritrjen aparat, ki bi v nujnem primeru lahko poskrbel za

neposredno zvezo s centrom za obveščanje (112). No, manj pohvalno oziroma že kar alarmantno pa je, da stvar ne deluje!

Koča oziroma zimska soba je tudi pozimi dobro obiskana. V pretekli sezoni (oktober-maj) je bilo vpisanih skoraj 400 obiskovalcev, čeprav jih prespi verjetno dosti manj. Je že tako, da je koča na zimski transverzali Kamniška Bistrica-Grintovec in

Cojzovo kočo upravlja PD Kamnik. Stoji na Kokrskem sedlu južno pod Grintovcem, 1791 metrov visoko.

Št. ležišč: 6 (udobno) + 6 (»mi se 'mamo radi«)

Odeje: So, vendar slabe

Kunjava: Ni možna

Splošni vtis: uporabno

ravno ta dvatisočak je verjetno najpogosteje obiskani hrib pozimi v Kamniško-Savinjskih Alpah. Aja, še to. Višinska razlika iz Kamniške Bistrice do vrha Grintovca je 1957 metrov, medtem ko jih je npr. iz Krme do vrha Triglava »samo« 1920. Torej, s primerno opremo in izkušnjami imamo pred nosom lep kondicijski trening, pristop ali pa turni smuk, kar pač komu bolj ustreza.

Koča na Planini pri Jezeru

Koča ima dograjeno majhno zimsko sobo z vhodom na severni strani. Velikost sobe je približno 2 x 3 metre. Njena notranjost deluje zelo toplo, deloma zaradi majhnosti, deloma pa verjetno tudi zaradi lepe in predvsem nove opreme. Zunanja stena je v sobi obita z lesom, notranjo pa predstavlja kar fasada koč, ki je iz večjih kamnov. Da je na betonskih tleh tudi lesen pod, pa verjetno nima niti smisla omenjati.

V sobi je en trojni pograd, na katerem lahko udobno prenoči šest ljudi, na voljo pa je še ena žimnica za namestitev na tla. Žimnice so opremljene s prev-

lekami, prav tako tudi blazine, odeje pa dajejo vtis, da so ravnokar prišle iz trgovine. Treba pa je opozoriti, da je predvsem zgornji pograd namenjen tistim, ki imajo miren spanec, saj se v nasprotnem primeru lahko kaj hitro pade z njega. Skratka, pograd bi lahko imel nekoliko večjo zunanjo stranico.

Postelje so nekoliko kratke, je pa na račun njihove dolžine domiselno pridobljen prostor za nahrbtni-

Kočo na Planini pri Jezeru upravlja PD Integral iz Ljubljane. Stoji severno od Bohinjskega jezera ter med Dolino Triglavskih jezer in planino Voje, 1450 metrov visoko.

Št. ležišč: 6 (udobno) + 3 (»mi se 'mammo radi«)

Odeje: So

Kunjava: Ni možna

Splošni vtis: užitek

Koča na Planini pri Jezeru leži na območju, ki je pozimi zelo obiskano

V zimski sobi se je našel prostor tudi za majhno mizico

ke. V primeru, da bi bilo gornikov več, kot se jih lahko stisne v sobi, je v okolici kočice več pastirskih staj (ali bolje rečeno vikendov), kjer se lahko pod streho namesti cela četa ljudi. Toda omenjene staje nudijo le streho in sta tedaj nujno potrebni dobra spalna vreča in izolacijska podloga.

Soba ima eno majhno okno in dvojna vrata. Zunanja lesena vrata so deljena na polovici, kar omogoča udobnejši vstop, ko je zunaj debela snežna odeja. Notranja vrata so do polovice steklena, kar v sobo prepušča zelo potrebno svetlobo. Žal ni predprostora, kar je lahko predvsem v snežni ujmi dokaj neudobno glede predpriprav na izstop ali vstop. V kotu pod oknom je majhna mizica, ravno dovolj velika za dva prenosna kuhalnika. Na stehah sta tudi dva obešalnika.

O popularnosti kočice oziroma zimske sobe je verjetno dovolj zgovoren podatek, da jo je v pretekli sezoni obiskalo vsaj 320 v knjigo vpisanih ljudi.

Naj na koncu še omenim, da sem v sobi najbolj pogrešal metlo in smetišnico. Saj ne, da bi bila umazana, samo v prihodnosti pa verjetno bo ...

Koča pri Triglavskih jezerih

Zimska soba je samostojna dvonadstropna kočica, od planinske postojanke oddaljena deset metrov.

Na zunaj vliva zaupanje v udobje solidna streha, notranjost pa je malce drugačna.

Zimska soba pri Triglavskih jezerih je v samostojni koči

Pritličje je veliko približno 2,5 x 5 metrov. V sredini kraljuje velika miza, kar je za tako veliko kočico že kar obvezno. Šest ljudi lahko tu udobno prespi. Prostor ima tudi eno veliko okno.

Pritličje in zgornje nadstropje sta povezana z luknjo v tleh gornjega nadstropja in z lestvijo, dostop v zgornje prostore pa je možen tudi po stopnicah izven kočice. Gornje nadstropje je velikosti 2,5 x 7 metrov in ima na tleh enajst žimnic. V prostoru sta tudi dve okni, ki pa ju ni možno odpreti, ker sta pač brez kljuk.

Vrata v spodnji in zgornji prostor so stvar posebne obravnave. Kdor bo želel priti v kočico pozimi, ko bo snežna odeja debela, kot se spodobi, bo moral kar pošteno prijeti za cepin (lopate ni) in odkidati sneg izpred vrat. Vrata namreč niso deljena na polovici, da pa bo stvar še bolj pustolovska, premorejo ob strani nekaj lukenj, skozi katere verjetno zaide tudi kakšna snežinka. In ko opazimo, da vrat v zgornjem prostoru od znotraj ni moč zapreti, temveč le pritisniti k okvirju, je stvar že rahlo čudna. Sicer pa se tudi spodnja vrata zapirajo od znotraj kot stranišče na štrbunk – z leseno palčko na vrvi.

Žal čistoča tukaj še ni pognala korenin. Metla predstavlja del opreme, ki je najmanj obrabljena. Odeje in žimnice že nekaj časa niso občutile bla-

Notranjost zimske sobe

ženosti čiščenja, vendar je potrebno reči, da je vse skupaj suho, kar pa je nenazadnje najpomembnejše. Sem pa našel v zgornjem prostoru približno dvajset rjuh za enkratno uporabo. In kaj bo, ko bo teh zmanjkalo? No, spalna vreča se tu že obrestuje, saj tako velike zimske sobe oziroma kočice nekaj ljudi s kuho na prenosnih kuhalnikih že ne segreje.

Ležišča v zimski sobi

Kočo pri Triglavskih jezerih upravlja PD Ljubljana – Matica. Koča stoji na južnem, spodnjem koncu doline Triglavskih jezer oziroma natančneje pri Dvojnem jezeru, 1683 metrov visoko.

Št. ležišč: 17 (udobno) + 15 (»mi se 'mammo radi«)

Odeje: So

Kurjava: Ni možna

Splošni vtis: uporabno, ko se privadiš vonja po starem lesu, prekajenem od kuharskih mojstrov in zabav

Češko kočo upravlja PD Jezersko. Stoji na robu Spodnjih Ravni, pod severno steno Grintovca, 1543 metrov visoko.

Št. ležišč: 8 (udobno) + 6 (»mi se 'mammo radi«)

Odeje: So

Kurjava: Ni možna

Splošni vtis: uporabno, ko bo šipa na oknu, bo užitek

Obisk v koči je verjetno kar velik. To sem ocenil glede na pozabljene dele oblačil, ki dajejo videz obljudenosti. Vpisne knjige pa ni bilo moč najti.

Pozimi so Triglavska jezera verjetno eno pogostejše obiskanih področij, vsaj kar se turnega smuka tiče, zato je prav žalostno, da je zimska soba v tako neurejenem stanju. No, sicer pa, kdor pozimi ne ceni suhega prostora in strehe nad glavo, naj raje ne hodi v hribe. Ostali se pa vidimo, seveda s spalno vrečo v nahrbtniku, tudi okoli Triglavskih jezer.

Češka kočica

V zimsko sobo se vstopi skozi skromen predprostor, ki ga bolj simbolično predstavlja lesena uta. Na vhodu nas pričaka smetišnica, s katero lahko odmetemo sneg izpred vrat in si očistimo obutev, pri tem pa si lahko samo zamišljamo, kako bi bilo fino uporabiti pravo lopato in metlo.

Zimska soba je skromne velikosti (tloris 2 x 3,5 metrov, višina 2 metra), toda ravno pravšnja za malo družbo. Vse stene in strop so obloženi z ladijskim podom. Na treh pogradih pričakuje gornike 14 solidnih odej. Navkljub majhni površini premore so-

ba tudi majhno mizico in stol, potrebno svetlobo pa zagotavlja manjše okno poleg vrat. Na policah nas pričaka malo bogastvo sveč in vžigalic, da se o bateriji, ki celo deluje, raje ne razpišem.

Splošni vtis je, da je ta zimska soba neke vrste »ljubljenček« nekaterih Jezerjanov. Iz vpisne knjige je namreč razvidno, da je tura z Jezerskega do Spodnjih Raven priljubljen popoldanski trening,

Lepo urejena zimska soba v Češki koči

medtem ko množičnega obiska planincev tu ni pričakovati. Vse naokrog je pozimi dostopno le alpinistom in ekstremnim smučarjem. Pa dobre razmere vam želim ...

Kranjska koč

V zimsko sobo se vstopi zelo originalno – skozi okno. In ker je to okno pod veliko streho oz. v pritličju enonadstropne koč, se ni bati, da bi bil vhod v zimsko sobo zameten.

Ta soba je verjetno najsvetlejša od vseh zimskih sob pri nas, saj ima skoraj čez celotno steno dolžine treh metrov vgrajeni dve okni. Dve steni sta obloženi z ladijskim podom, ena pa celo z novim tapisonom. Strop ni obložen, vendar kljub temu celotna soba deluje toplo in prijazno. V sobi nas pričaka 5 odej, stojalo s policami, stol, daljša klop, na kateri se v sili razmer lahko tudi leži, in celo pravi obešalniki se bohotijo na stenah. Tudi tu je poskrbljeno za malo zalogo sveč in celo nekaj sanitetnega materiala se najde.

Obisk je podoben kot na Češki koči. V pretekli sezoni je vpisanih 44 obiskovalcev, večina izmed njih alpinistov. Potrebno pa je dopisati, da je Kranjska koč pozimi dostopna bolj izurjenim gornikom, ki se spoznajo tudi na lavinske razmere, saj je teren pod koč izpostavljen plazovom.

Kranjsko koč upravlja PD Kranj. Stoji na Ledinah (ali po domače na Vadinah), pod severnim ostenjem Skute in Dolgega hrbta, 1700 metrov visoko.

Št. ležišč: 3 (udobno) + 6 (»mi se 'mamoradi«)

Odeje: So

Kurjava: Ni možna

Splošni vtis: užitek

Pozimi je Kranjska koč in s tem njena zimsko soba malo obiskana

Zadnja novica iz Kocbekovega doma

Za razliko od Kamniškega in Kokskega sedla, kjer sta zimski sobi dostopni tudi vsem naključnim obiskovalcem, je zimsko soba na Korošici dvodelna. V prvem delu, do katerega je prost dostop, je malo prostora in nekaj odej. V drugem delu, za katerega je potrebno dvigniti ključ, so pa pogradi, petrolejska peč, plinski kuhinjski in svetilka. Ključni so dostopni na kmetiji Mlinarjevih na naslovu Podveža 44 - Planinšek na Planici (tel. 03 5844-254). Plačilo 5.000 SIT dnevno od dviga do vračila ključev za enega do pet obiskovalcev. Za vsakega nadaljnjega nad 5 pa je doplačilo po 1.000 SIT na dan. (Kamniški občan, 19. 12. 2001)

Glede na navedene 'hotelske' cene zimskih sob bo uredništvo poskušalo čim prej obiskati zimsko sobo na Korošici.

Uredništvo Planinskega vestnika

Slovesnost ob podelitvi priznanj PZS na Brdu pri Kranju

Foto: Vladimir Habjan

V petek, 14. decembra 2001, je predsednik Republike Slovenije Milan Kučan pred vstopom v Mednarodno leto gora 2002 povabil na Brdo predstavnike planinske organizacije in v svojem nagovoru podprl odločitev Organizacije združenih narodov, ki je pred tremi leti razglasila leto 2002 za mednarodno leto gora. Razglasitev je rezultat prizadevanj mednarodne diplomacije alpskih in osrednjeazijskih držav, pa tudi plod delovanja Mednarodne zveze planinskih organizacij (UIAA), katerih članica je tudi Planinska zveza Slovenije. Osnovni namen mednarodnega leta gora je vzpodbuditi trajnostni razvoj gorskih območij.

Predsednik Milan Kučan čestita Majdi Poženei

Po planinski himni, Oj, Triglav, moj dom, ki jo je zapel Slovenski oktet, je prisotne nagovoril predsednik Kučan. V svojem govoru je dejal, da je človek v gorah gost in ne gospodar, in s tem poudaril pomen varstva gora, kar mora biti tudi skrb preišljene državne politike. Franci Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije, se je zahvalil predsedniku Republike Slovenije, pozdravil prisotne ter dejal, da je Leto prostovoljstva, ki ga bomo sklenili, izzvenelo sramežljivo, da pa upa, da bo prihajajoče leto gora dejavnejše in prepoznavnejše tudi za državo. Cilj mednarodnega leta gora je tudi izboljšati razumevanje planinstva, gorništva in alpinizma v javnosti, bistveno prispevati k trajnostnemu razvoju gorskih okolij, spodbujati okolju prijazen turizem, ki spoštuje naravo in kulturo gorskih prebivalcev, in pri planincih razvijati občutek odgovornosti za družbo.

Planinska zveza Slovenije je sprejemu priključila tradicionalno slavnostno podelitev najvišjih planinskih priznanj za leto 2001. Priznanja je s člani predsedstva upravnega odbora Planinske zveze Slovenije podelil Jože Melanšek, predsednik Odbora za priznanja.

Zlati častni znak Planinske zveze Slovenije je prejela Martina Čufar za vrhunske dosežke v športnem plezanju v letu 2001.

Spominske plakete Planinske zveze Slovenije so ob osebnih življenjskih jubilejih prejeli: Edvard Ikoč, član PD Solčava, ob 80-letnici, Janko Koren in Vlado Šorli, člana PD Tolmin, Majda Po-

Martina Čufar, dobitnica zlatega častnega znaka PZS

ženel, članica PD OPD Koper, Vlado Treven, član PD Javornik Koroška Bela, in Roman Turk, član PD Zlatarna Celje, ob 70-letnici, Stane Škrabar, član PD RTV Ljubljana, ob 65-letnici, dr. Janez Gorjanc in Hubert Kovačič, člana PD Prevalje, Jože Perše, član PD Novo mesto, in Franci Rajh, član PD Planika Maribor, ob 60-letnici.

Najvišje priznanje, svečano listino Planinske zveze Slovenije, ki se podeljuje za izreden prispevek k razvoju planinske dejavnosti in za življenjsko delo, so prejeli: Vinko Dobrila, član PD

Tone Škarja predaja svečano listino Slavku Koblarju

TAM Maribor, za življenjsko delo na področju planinstva v PD TAM Maribor, Peter Ježek, član PD Radovljica, za življenjsko in vsestransko planinsko delo in delo v GRSS na Gorenjskem, Slavko Koblar, član PD Jesenice, za življenjsko delo na področju alpinizma in planinstva, Karlo Kocjančič, član OPD Koper, za življenjsko delo na področju planinstva na Primorskem, Ivan Komprej, član PD Prevalje, za življenjsko delo na področju planinstva na Koroškem, Peter Lavrič, član PD Drago Bregar Ljubljana, za življenjsko delo pri razvoju planinstva v meddruštvenem odboru ljubljanskih planinskih društev, Milan Meden, član PD Maribor Matica, za življenjsko delo pri razvoju planinstva v Mariboru, Jožica Milavec, članica PD Sežana, za življenjsko delo pri razvoju planinstva v Sežani in Dušan Štefula, član PD Kamnik, za življenjsko delo pri razvoju planinstva v Kamniku in okolici.

Dobitniki priznanj v slavnostni dvorani

Ob stoletnici delovanja organiziranega planinstva sta svečano listino Planinske zveze Slovenije prejela Slovensko planinsko društvo Celovec in Planinsko društvo Ruše kot naslednik Podravske podružnice Slovenskega planinskega društva.

Zahvalo v imenu planinske organizacije in prejemnikov priznanj pa je ob koncu izrekel Adi Vidmajer, podpredsednik Planinske zveze Slovenije.

Iterum iterumque

ali pogrevanje »planinsko«-
»gorniške« čorbe

Piše: Stanko Klinar

Bojan Pollak, Kamničan, se v uradnem dopisu Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša 15. listopada 2001, ki ga je naslovil tudi name, hudoje nad besedo *gornik* in njeno zalego (gorniški, gorništvo, in če je še kak skot, no, seveda je, ženska oblika *gornica*, gotovo pa se še kaj koti) in pravi – med drugim¹) – dobesedno takole: »Vedno bolj sem prepričan, da je poimenovanje hoje v hribe z imenom planinstvo imelo globoko premišljen razlog zasidran v narodu, v želji po izhajanju iz narodovih, slovenskih korenin. Poletno pašo po planinah, torej dejavnost, so domačini imenovali in jo še vedno imenujejo planinščina, v narečju »pwaninščina« oziroma »pwaninšna«, ne pa planinstvo. Planince (pwanince) so imenovali pastirje na planinah.«

Prva dva stavka sta mi malo megljena (namreč: »planinstvo je imelo – in ga nima več? – razlog zasidran v narodu«, vendar »paše« niso imenovali »planinstvo«, četudi so »pastirje« imenovali »planince«?), na izjavi »Planince (pwanince) so imenovali pastirje na planinah« pa je mogoče graditi naprej. (Pod pogojem seveda, da verjamem v njeno pravilnost, vsaj dokler kdo ne dokaže nasprotno.) Takole: »Pwaninc« je moral spravljeni živino/drobnico tudi čez kake prelaze in stopiti tu pa tam do

nje na vrhove, kamor zlasti ovce rade zaidejo, in ji nesti sol, sicer živad podivja, nazadnje, vsaj pred zimo, pa jo tudi (z vrhov) spraviti v dolino. Torej je kot »pwaninc« hodil tudi čez prelaze in na vrhove, se vračal v dolino in spet nazaj na bregove in vrhove. Ko so mestni škrici šli po njegovih stopinjah – četudi seveda za zabavo in raziskavo, ne za vardevanje pri živini – so zase kot za ljudi, ki hodijo čez prelaze in na vrhove, že dobili na pladnju oznako, le da so jo po mestno zapisali »planinec« in potem tudi po črki izgovarjali. (Kot jo še danes vsak, kdor noče obveljati za rovtarskega Atenca – kakršna krivica do gorenjščine, Prešernovega jezika!)

Domneva: Ali so piparji, ki so ustanovljali Slovensko *planinsko* društvo, torej društvo (mestnih) ljudi, ki hodijo čez prelaze in na vrhove, imeli pred očmi kamniški besedni zgled in ne »Hrvatskega *planinarskega* društva« (ki je bilo ustanovljeno pred Slovenskim planinskim društvom) in tudi ne »jugoslovanskega« (kar bi bilo v časih prekipevajočega »vseslavjanstva« mogoče pričakovati, in ne pozabimo, da so bili to časi, ko se je rojevala ideja o Jugoslaviji, kakršna je ta (Krekova) ideja že pač bila) tērmina *plánina*, ki pomeni gora, tudi gorovje, in so torej naziv Slovensko planinsko društvo in njegove izpeljanke *planinski*, *planinstvo*, *planinka* utemeljili na domačih starožitnih koreninah, dejansko in konkretno kamniških (ker drugod starožitna beseda *planinec/pwaninc* ni obstajala)?

Če je ta domneva zrela, izhaja iz nje delovna naloga: preveriti dejansko odločanje o nazivu »Slovensko planinsko društvo« po izvornih zapisnikih in ugotoviti, ali je domneva vsaj implicite potrjena. Potrditev je mogoče iskati tudi v (in)direktnih refleksi (spisih, izjavah, replikah) sodobnikov, ki so stvari poznali iz prve roke kot časovne priče in bili v celi zadevi

¹ Tisto »drugo« nekoliko spodjeda Pollakovo verodostojno zanesljivost, vendar se z »drugim« tukaj ne moremo spoprijeti, ker mi je urednik zadrnil knog rok omejitveni vozec.

morda celo udeleženi. Ne velja pa, kar so kasnejše generacije (kroničarjev, zgodovinarjev, ideologov) projicirale v prvotno dogajanje iz svojih občutij, razlag ali predsodkov. Naloga za Bojana Pollaka ne bo pretežka, saj ga podžiga želja po iskrenosti in pristnosti, razen tega je njegov domači »Kamelk« znan po plodnem številu in visoki potenci na pomoč priskočnih razumnikov. Morda me bodo sploh na mestu zašili kot umsko revše, ki ne ve niti tega, o čemer že vrabci čivkajo po strehah – resnično, v poplavi kamniškega kulturnega iskrenja me oplazi kvečjemu tu in tam drobna iskrica, poplava kot poplava dere neulovljivo mimo. Mea culpa!

Ko bo to opravljeno (če ni morda že – ampak prosim, o tem je treba planinsko javnost pa tudi Inštitut Frana Ramovša jasno obvestiti; namenoma pravim »planinsko (javnost)« in ne »gorniško«, ker nimam prav nobenega predsodka zoper besedo, nasprotno: če se domneva potrdi, bo beseda dokaz narodove samoniklosti in vir ponosa), se kaže druga domneva:

Danes, po dobrih sto letih od ustanovitve Slovenskega planinskega društva in uvedbe *planinstva*, se je položaj tako spremenil, da starožitnost ohranjajo in nadgrajujejo bolj mestni škrici kot zakoreninjeni hribovski domačini (ki jih v starem smislu ni več). Kdo si lahko lasti pravico, da hribovske zadeve poimenuje (ne glede na to, ali gre za lastna imena ali za tehnične tērmine): ta, ki zvesto zahaja v hribe, ali ta, ki ga ni več? Družabne, družbene, jezikovne zadeve gredo naprej. Ali smo pripravljeni priznati ta razvoj in dejavnim hribovcem današnjega rodu dovoliti izbiro imena, kot je imela pravico do izbire imena prejšnja generacija?

Moje mnenje: uveljavljenega, tradicionalnega (in verjetno starožitno utemelje-

nega – pričakujem, da se bo potrdil izjemni, privilegirani kamniški prispevek v slovenski besedni zaklad in eo ipso v slovensko kulturo) planinca in njegove besedne družine ne bo nihče metal iz sedla. Če pa se danes skupina planincev poimenuje *gorniki* in ustanovijo *gorniški klub*, ni to noben nož v hrbet Planinski zvezi niti slovenski starožitnosti. Je samo iskanje novih besed, morda celo jezikovni napredek, besedna distinkcija za organizacijo, ki goji zdravo tekmovalnost (ne bolne sovražnosti!!!) in dopolnjuje osrednjo organizacijo (je ne podira!!!); ki v tekmovalnosti podžiga in množi skupni narodov potencial (in ne razdvaja ali ga z razdvajanjem hromi, kot s praznimi floskulami natolcujejo Fosilno včerajšnji ideologi). Tako vsaj jaz doživljam zadnjih deset let položaj v slovenskem jezikovno-političnem planinskem podnebnju in – domišljavo ali ne – mislim, da lahko tako čutenje podnebnja posplošim na večino slovenskih planincev. Viden dokaz je ta ocena doživela – da navedem samo en primer – v sredo, 28. listopada 2001, ko sta nas predsednik PZS in predsednik Gorniškega kluba Skala v kolegialnem in konstruktivnem besednem sonavezništvu nagovorila izza iste mize na večeru z naslovom *Planinstvo in gorništvostvo, del slovenske biti* v prostorih Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani.

Ali se bo beseda *gornik* (in njeno gnezdo) prijela in (široko) uveljavila, morda celo spodrinila *planinca* (in njegovo gnezdo), ali bosta *planinca* in *gornik* preskakovala plotove med PZS in Skalo in se brez slabe vesti podila ne le vsak po svojem, marveč tudi sosedovem dvojnišču in še zunaj njih, tako da bodo pri Franu Ramovšu izdali »gorniški slovar« namesto »planinskega« (ali pa nasprotno, in to na stvari čisto nič ne spremeni), o tem sedanja generacija (zlasti če je odhajajoča, kot je moja) ne more odločati, pa naj še tako ognjevito križa meče z branilci ali napadalci. Jezikovna pota so muhasta in nepredvidljiva.

Čevlji za zimске pristope

Da nas ne bo zeblo in da bomo hodili varno

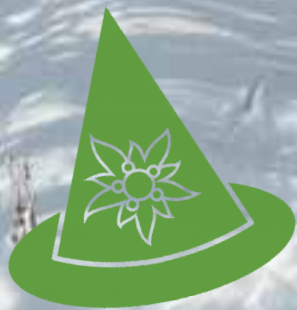

Foto: Vladimir Habjan

Odločili smo se, da bomo v gore zahajali tudi pozimi. Kako naj kupimo najprimernejši čevljev? Ponudbe je kar veliko, reklame so prepričujoče, pametno pa bi se bilo odločiti na podlagi zanesljivih dejstev. Poglejmo, kaj je torej pomembno.

Piše: Bine Mlač
Foto: Nada Mlač

Vrednost testiranja opreme

Poleti sem potreboval nove hribovske čevlje. Kmalu sem našel nekaj, kar je bilo sprejemljivo za moj žep, primerno mojim pričakovanjem do čevljev, izdelal jih je renomiran proizvajalec, po zagotovitvi prodajalca dovolj kvalitetno in seveda, mikavno tudi za oko. Tudi poskusi, ki sem jih opravil v trgovini, niso kazali na nasprotno. In sem jih vzela. Naslednji dan, na lažji planinski turi še nisem opazil nič posebnega, čevlji so se dobro nosili in niso me ožulili. Ostal pa je nek občutek nedorečenosti, nekaj mi le ni šlo povsem skupaj. Že na naslednji turi, ki pa je bila že zelo zahtevna, se mi je posvetilo. Čevlji so imeli premehak podplat. Na Ferati se mi je stopalo bolj upognilo, kot pri starih. Kasneje sem na mokri skali še opazil, da tudi zdrsneje prej, kot čevlji, na katere sem bil leta navajen.

Kje sem zgrešil nakup?

Nikjer in povsod. Vendar, čevljev pred nakupom nisem mogel preskusiti v zame primerem naravnem okolju in pogojih, podatki pa, ki mi jih je posredoval prodajalec, so bili sicer točni, a podvrženi njegovemu subjektivnemu pogledu na stvar. Podobno je tudi z drugimi nakupi planinske opreme. Anorak ima zame premajhno zmožnost odvajanja potu in pre-

hitro popusti dežju, po tovarniških podatkih pa je eden izmed boljših.

Gre preprosto, da za osebno opremo še ni mednarodno veljavnih standardov in predpisov, s katerimi bi opredelili lastnosti opreme in načine za njihovo preskušanje. S člankom Bineta Mlača o lastnostih zimskih čevljev želimo bralcem revije nekoliko pomagati pri podobnih dilemah. Poskusili bomo objaviti nekaj člankov, kjer bodo opisane lastnosti opreme, njihove kritične značilnosti, možnosti za napačno odločitev in podatki, na katere nas skoraj nihče ne opozori. To ne bo testiranje opreme, prej navodilo za odločanje ob nakupu opreme, ki ga bo lahko opravil vsak posameznik. Seveda rezultat nakupa še vedno ne bo nujno optimalen. Povedano drugače, podatkom o opremi bomo poskušali najti bolj objektivno razlago in vrednotenje. Upam, da se bomo tako v prihodnje lažje in bolj pravilno odločali.

Drago Metljak

Zgornji del čevlja

Lupina čevlja naj bo predvsem enovita, torej iz enega samega kosa visoko kakovostnega usnja,

Gumijasti trak na poltogh čevljih, ki so primerni za dereze

obdelanega na čevljarskem kopitu. Izbiramo lahko med spodvito in v banjo gumijastega podplata vloženo lupino. Prednost naj ima spodvita. Njena debelina brez notranje blazinjene plasti naj se giblje med 2,6 in 3,2 mm. Če bomo čevlje rabili vso zimo skoraj vsak konec tedna, je zaželen dobro zlepljen gumijasti trak okoli spodnjega dela, ki na videz povezuje zgornji rob podplata in spodnji del spodvite lupine. Ta bo nekoliko povečal togost čevlja, od katere pa je odvisno, kakšne dereze bomo lahko uporabljali. Na poltoge čevlje gredo poltoge členaste dereze. Te pa so tudi najprimernejše za celodnevne zimske pristope. Z njimi se posredno izognemo predebelemu podplatu ali zelo togi lupini, ki ovirata nekoliko lahkotnejšo hojo, prestopo, sestope in preččenja. Zaradi tega so čevlji še vedno dovolj učinkoviti za mešani svet, kjer se menjavajo skala, sneg, snežni poprh in požled.

Podplati

Zanimajo nas njihova velikost, njegova oblika, vrsta gume in vgrajeni dušilci udarcev. Odločimo se za nekoliko širše podplate. Sicer nas bo pri ozkem podplatu v trdnejšem snegu zanašalo, pri plezanju v lažjem požledenem skalnem odstavku pa ne bomo imeli nobenega pravega občutka za stope v skali ali stopinje v snegu. Po obliki imamo na izbiri vibram ali rebraste pod-

Družina vibram podplatov ostaja še vedno na vrhu

plate, ki jih poleg Italijanov izdelujejo še Skandinavci, ter tako imenovane integrirane podplate. Za zimo so najustreznejši vibram podplati. Različni proizvajalci jih delijo glede na različne vrste zimskih dejavnosti. Predvsem imajo različne izolacijske lastnosti. Ni namreč isto, če stoji alpinist v vetrovni steni na pičlem stojšču dve uri in varuje prvega ali planinec na otočku poteptanega snega čaka prijatelje, ki so počasniji pri hoji navkreber. Prvi naj bi imel boljšo, kar pomeni tudi dražjo izolacijo. Vsekakor pa nekaj tistega samodejnega samootresanja snega iz žlebičev pride prav pri prvem in drugem podplatu.

Utori za dereze

Utori za avtomatske dereze so dobri, slabi ali pa jih sploh ni. Slednje pride v poštev le, če imamo klasične dereze na trakove, pa še pri teh imamo lahko težave z namestitvijo žice. Dobri utori so dovolj veliki za petno vez, premorejo dodaten majhen utor, podoben U-žlebiču, in se zlepa ne obrabijo. Priporočljivo je, da so karbonizirani ali kako drugače ojačani, vendar brez kovinskih vložkov.

Primeren utor za petno vez avtomatskih derez

Jezik in obrobe

Jezik je zelo pomemben del čevlja. Ne sme biti premehak, vanj ne smejo biti vgrajena polnila, ki bi se pod vplivi različnih sil, udarcev in pritiskov trgala, drobila ali točkasto kopičila na enem mestu ali več. Jezik naj bi bilo možno uravnati. Material naj bo dobro impregniran, po možnosti vodoodbojen vsaj zunaj, znotraj pa naj diha, izolira in se prilagaja mikroklimi noge. Zunanost jezika ni pomembna, pomembneje je, da drži enakomerno napetost po vsej površini in da ga vezalke zlepa ne načnejo, se pravi obrabijo. Torej je spet zaželen kakovosten material.

Vse, kar smo rekli o jeziku, zlasti o polnilih, velja tudi za zgornje obrobe lupine ali manšete. Prav je, da dobro oprimejo, vendar pa noge ne smejo pretrdno stisniti ali celo imobilizirati predela okoli gležnja. Pomembno je, da ne vlečejo nogavic navzdol, jih ne krotovičijo ali (pre)hitro gubajo. To bomo žal izvedeli šele po daljši nošnji.

Peta

Teoretično naj bi bilo to območje kot ulito za peto posameznega kupca. Žal pa so to le pobožne želje. Pri zavezanem čevlju se skušamo prepričati, ali nas opetnica oprime trdo ali mehko ter koliko imamo manevrskega prostora, ko potegnemo peto navzven. Peta se ne sme premakniti preveč navzgor.

Material zgornjega dela

Da bi bili čevlji toplejši, morajo biti oblazinjeni. Če lupina ni iz plastičnih materialov, ki so zadnjih nekaj let v nemilosti pri alpinistih in gorskih vodnikih, je iz naravnega ali umetnega usnja. Nubuk je še vedno prvi med enakimi. Seveda vsi proizvajalci prisegajo na svoje materiale.

Pomembna so naslednja vprašanja: Koliko časa nepretrgoma zdržijo čevlji na mokroti, denimo na celodnevni moči? Kako izolirajo toploto oziroma kakšni so podatki s preizkusov? Je vzdrževanje zahtevno, torej jih lahko brez težav namažemo tudi v mrzli zimski sobi? Ali bodo čevlji čez noč zaradi notranje vlage postali trdi kot kost?

Obstajajo še številne druge toplotne ojačitve, vendar otežujejo mikroklimo ob koži noge, ki jo ustvarjajo dihajoča oblazinjena plast, nogavica in seveda naša bolj ali manj topla noga. Notranja oblazinjena plast je ali premeška ali pre-

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (Vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

trda, le redkokdaj pa pravšnja. Premehka lahko odlično izolira, je pa lahko nevarna pri različnih gibih noge ali ko v čevljev prodre mokrota. Pri pretrdi pa nastopijo problemi s trakovi dezrez, s prekrvavitvijo noge, posredno tudi z izolacijo. Za približno razlago primerne trdote si sposodimo besede čevljarkega tehnologa iz glasila DAV (2, 1996, 12-15): »Lahno pritisnite blazinjeno plast do notranje plasti lupine. Pri tem morate dobiti občutek, da se jo skoraj dotikate. Ko prst umaknete, se mora vdolbina takoj zravnati in spet lepo napeti.«

Veзалke

Veзалke naj bodo cevaste z vito sredico, srednje trde, za nekaj odstotkov raztegljive, vodoodbojne in nekoliko hrapave. Pomembne so tudi zaponke: ali imajo v območju kakšne zapore za veзалke, ki bi se med hojo razvozlele pod gamašami? Dobro bi bilo, če bi jih imele.

MDO Ljubljana išče organizacijskega vodjo 12. nočnega rokovnjaškega pohoda v letu 2002. Kdor čuti v sebi sposobnost in veselje do navedenega projekta, naj se oglasi na tel. št. 01 427 7000 oziroma pošlje pisno prijavo.

Na razpis se lahko prijavijo intereseanti iz PD Ljubljanskega MDO in Kamniško Bistriškega MDO, kakor tudi bližnjih PD, oziroma imajo stalno prebivališče na območju Ljubljanske regije. Ob prijavi je zaželen okvirni program pohoda.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi na naslov PZS, MDO PD Ljubljana, Pot k ribniku 5, 1000 Ljubljana.

MDO Ljubljana

**Obutev,
ki jo uporablja
Pavle Kozjek**

ANAPURNA WAY d.o.o.
Krakovski nasip 10,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/426 34 28

TREKING ŠPORT d.o.o.
Jeranova 11a,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/256 25 01

K2 ALPINIST
Rožna Dolina, cesta II/36,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/256 88 71

ALPE d.o.o.
Alpe 17,
4264 Bohinjska Bistrica
Tel.: 04/531 20 59

ERA ŠPORT
Šaleška 20,
3504 Velenje
Tel.: 03/896 04 52

MERCATOR
GORENSKA d.d.
P.E. MEDVODE
Medvoška 3,
1215 Medvode
Tel.: 01/361 11 00

ZASTOPA, MASEL D.O.O. ŠMARTINSKA 106, LJUBLJANA, TEL: 01/585 3500

Aforizmi za »planince«

Karel Bajd

Planinec ni, kdor grešno misli,
naj drug za njim nesnago čisti!

Nič pod kamen, nič pod grm,
nič ne vrzi dol čez strm!

Zdaj tudi gre v gore »planinec«,
ki šel za njim naj bi čistilec!

Kdor za huliganske je navade,
na kulturni ravni nizko pade!

Grdo je z odpadki svinjati gozdove,
še grše pa skalnate gorske vrhove!

Kulturnik je lahko junak,
a nekulturnež le prostak!

Če res si ljubitelj narave,
ni tuj ti bonton in postave!

Kar polno v culi neseš gor,
prinesi tudi prazno dol!

Zavest planinca se krepi,
če za čistost gora skrbi!

Kar do klopce si prinesel,
glej, da boš naprej odnesel!

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI !

Veliki Oltar

Spomini na prihodnost

Piše: Jože Drab

Foto: Vladimir Habjan

»Uf, kakšen dolgčas!« je pomislil Tin in se zagledal v belino na drugi strani okenske šipe. Že cel mesec ni sonce prodrlo skozi to gosto meglo. Megla se je leno ovijala okoli hiš, blokov in stolpnic kot kakšna pošast, ki steguje lovke za tistimi redki mi pešci. Res prav nič ga ni vleklo tja ven, »na svež zrak,« kot so včasih temu rekli. Pa saj mu tudi ni bilo treba.

»Kaj, če bi šel spet malo v gore ...« se je spomnil Tin, »... nekam, kjer še nisem bil. Kaj mi je že nekoč pravil dedek Domen? Aha, se že spomim: kako sta z njegovim očetom, mojim pradedkom Jožetom, hja, tega bo sedaj že kakšnih petdeset let, šla na Veliki Oltar v Julijcih. Menda je bilo zelo lepo. No, prav, pa pogledjmo, kako je tam!«

Po stopnicah se je odpravil v klet, se postavil pred bela vrata in počakal, da so se avtomatsko odprla. Vstopil je v neko sobo in vrata so se za njim zopet zaprla.

Vzpon

Dolina Vrata. Tin je stal pri neoznačenem odcepu proti Bivaku II. V jutranjem svitanju je začutil bližino mogočnih okoliških vrhov. Videti jih zaradi teme še ni mogel. Ob pomoči baterijske svetilke je iskal sicer dobro uhojeno pot skozi gozd. Ko je prišel iz njega, se je že zdanilo. Ob strugi Rdečega potoka se je hitro vzpenjal. Čeprav pot ni bila markirana, je ni bilo težko slediti. Smer mu je kazala drzna špica, ki so jo gorniki poimenovali kar Mali

Matterhorn. Navadnih gornikov, ki se drže rdečebelih krogcev, tukaj ne moreš srečati.

»Tukaj res lahko uživaš v samoti,« je pomislil Tin in se spomnil, v kakšni gneči se je vzpenjal s Kredarice na Triglav. Kmalu je prišel pod steno, čez katero je padal zanimiv slap.

»Nekoliko desno od slapa dosežeš poličko, ki te varno popelje poprek čez steno in nad slap,« mu je nekoč pripovedoval ded Domen.

Res je Tin kmalu stal vrh slapa in po nekaj korakih skozi redek macesnov gozd že stal v kraljestvu dolgih melišč. Resda niso prijetnejša za hojo navkreber, vendar te misel na spust po tem »drsališču« kar žene navzgor. Mali Matterhorn je ostajal zadaj na levi, vedno manjši in pohlevnejši in končno je kar potonil v lep grebenček, ki se je počasi vlekel proti Bivaku II.

Šele tu je Tin ugotovil, da sonce že močno ripeka in da mu je vroče. Desno, pod steno, je bila še senca, v zavetju katere je hodil ves čas, a kaj, ko je bilo tam prav nemarno strmo melišče, ki ni potrebovalo znaka »enosmerna cesta«. Za dol, se razume! Tako se je vzpenjal čez strme trave in skale na levi in se skoraj zaletel v Bivak II. Pločevinasta škata se je svetila v soncu, le nekaj korakov vstran pa ga je pozdravil gams in zažvižgal.

»Najbrž je stražar,« je pomislil Tin in res kmalu zagledal nekoliko višje cel trop gamsov z mladiči. Galantno so se umaknili pod ostenje Rokavov.

Okno v Oltarju

Bivak je bil prazen. Iz vpisne knjige je izvedel, da je bil nekdo danes še pred njim tukaj in že odšel proti Dovškemu križu in Škrnatarici. Vpisal se je še sam. »No, pa se ne bova srečala, saj gre moja pot levo, njegova pa desno.«

Slekel si je preznjeno majico, iz nahrbtnika vzel drugo in si jo oblekel. Oblekel si je še pulover iz flisa, nato pa se je lotil sendviča in vitaminskega napitka. Opazoval je čudovito okolico in ugotavljal: »Ni pravil ded zastonj, da je to eden najlepših kotičkov pri nas.« Veličastna ostenja Rokavov, Oltarjev, Dovškega križa in Šplevte se mešajo z zeleno travo, modrim nebom in belimi oblaki, globoko pod sabo občutiš dolino Vrat, iz bližnjih višav pa te pozdravljata še Cmir in Triglav.

Ko se je okrepcal, se je poslovil od pločevinastega bivaka in se hitro povzpел pod škrbino Grlo. Po napornem »kopanju« z nogami po drobnem melu je premagal melišče in končno dosegel steno.

»Od tu naprej bodo roke morale pomagati nogam,« je dejal in zagledal najprej enega, nato pa še več kupčkov kamenja, imenovanih možici, ki so mu nakazali priporočljivo pot. Sledil je tem nekoč edino znanim markacijam, ki jih uporabljajo ljubitelji brezpotij in alpinisti.

Na škrbini Grlo se mu je odprl čudovit razgled proti severu na Zgornjo Savsko dolino in greben Karavank.

Možici so ga vodili v levo, po širokem grebenu, čez melišče in nato vedno višje po zlebovih, razih in stolpičih, dokler ni priplezal do ozkega vrha.

Bil je edini na vrhu, pa vendar ni bil sam. Veselo sta ga pozdravljala nekoliko višja Škratica in Visoki Rokav, ki sta se z nešetimi stolpiči v grebenu med njima držala za roke. Na drugi strani Velike Dnine sta mahala osamljena Velika Martuljška Ponca in malo manj osamljeni Špik. Radovedno so ga gledali tudi drugi visoki vrhovi Julijskih Alp in Karavank in mu čestitali za vzpon.

Tin je občudoval lepi razgled in se spet spomnil dedka Domna, ki je pravil, kako sta s pradedom Jožetom prečila cel greben od Kukove Špice do Škratlatic in da je najlepše prav na Velikem Oltarju.

Nikamor se mu ni mudilo, zato se je udobno namestil na vrhu. Ulegel se je v manjšo kotanjo ob skali, si položil pod glavo nahrbtnik in se zazrl v oblačke, ki so hiteli čezenj, tja nekam proti vzhodu.

Nevihhta

Niti opazil ni, kdaj je zaspal. Zbudil ga je grom. Ko je odprl oči, na nebu ni bilo več belih oblakov. Od zahoda so se valili črni oblaki in že pogoltnili

Greben Oltar – Visoki Rokav – Škratica

Veliki Oltar (levo), Mali Oltar (desno)

vrh Škrlatic. Strela je spet osvetlila črnino oblakov in grom je trenutek za tem razparal visokogorsko tišino.

Tin je planil pokonci in šele tedaj začutil, kako ga je kotanja ob skali varovala pred mrzlim vetrom, ki je oblake neusmiljeno gnal točno proti njemu. Hitro je zmetal svoje stvari v nahrbtnik in pri tem začutil, da se mu ježijo lasje. V zraku je zaslišal brnenje.

»To bo statična električna,« je pravilno ugotovil in se zavedal, da lahko vsak hip trešči vanj strela. Hitro si je oprtal nahrbtnik in že tekkel po ozkem razu proč od vrha. Zadnji trenutek, saj je strela tresčila prav v skalo na vrhu, pod katero je Tin pred kratkim še spal. Zazdelo se mu je, kot da bi se poleg njega zrušilo veliko letalo. Ulil se je dež. Vedel je, da mora hiteti.

»Dol, dol, čim prej dol z grebena ...« je ponavljal in kar tekkel navzdol, »... čim prej moram poiskati kakšno zavetišče ...«

Takrat se je zgodilo. Na mokri skali mu je zdrsnilo, padel je čez skalni prag in trdo priletel na kakšne tri metre nižje ležečo poličko. Poskušal je vsta-

ti, a ga je v kolenu in zapestju leve roke tako zabolelo, da je to misel raje opustil. Razgledal se je okoli sebe.

»Uf, tole je bilo nevarno. Če bi padel malo bolj levo, bi šel v prepad.«

Vedno huje je deževalo in slepile in ogluševale so ga nove strele. Bil je že povsem moker.

»Škoda, da ne bom mogel dokončati te ture tako, kot sem si želel. Najbolj mi je žal za tisti fantastični spust po meliščih, ki te pripelje vse do slapu Rdečega potoka. No ja, pa kdaj drugič,« je rekel Tin, segel v žep, potegnil ven nekakšno črno plastično škatlico in pritisnil na rdeč gumb, ki se je skrival v njeni notranjosti.

Vrnitev v resničnost

V hipu je vse izginilo. Ostal je le še Tin, ležeč na plastičnih tleh prazne bele sobe. V steno je bila vzdana nekakšna elektronska naprava. Na ekranu sredi nje je utipal napis »PROGRAM PREKINJEN«. Tin je zaslišal znani umirjeni ženski glas:

»Program Veliki Oltar 2000 je prekinjen. Ali želite potovanje predčasno končati?«

Tin si je najprej potipal koleno. Sploh ga ni bolelo.

»Prav mi je. Zakaj sem pa naročil podprogram »presenečenje«. Drugič bom raje izbral podprogram »srečen konec« ali pa kaj podobnega,« je razmišljal in dejal: »Da, zaključim program Veliki Oltar 2000. Celoten posnetek potovanja shrani v družinski pomnilnik pod poglavje »gore«. Izdelaj mi tudi 12 fotografij, da jih bom pokazal prijateljem.«

Na ekranu se je pokazal napis »NAREJENO« in ženski glas ga je istočasno obvestil: »Vse ukaze sem izpolnila. Vzemite, prosim, fotografije iz predala C. Upam, da ste doživeli prijetno potovanje.«

Tin računalniku ni odgovoril. Vzel je fotografije iz predala C in se zamislil:

»Kakšno je bilo življenje včasih, še preden je bil zrak tako onesnažen, sonce smrtno nevarno zaradi izginjanja ozonske plasti, še preden so preselili dogajanja s cest, ulic in parkov pod zemljo, se zaprli v svoje hiše, bloke in stolpnice in še preden so iznašli potovalne simulacijske komore, v katerih imaš občutek, da se vse to, kar doživljaš okrog sebe, res dogaja.«

Tišina 1

Maja Zorman

v trušču ob koči
si narišem tišino
spodvijem noge
in se zazrem
v večerne oblake

www.vrh-sp.si

TRŽIČ

04 5924 - 555

BLED

04 5742 - 777

Email: vrh@siol.net

O treh ognjih in hoji po vodi

Planinsko polje na planinski način, 2. del

Piše: Mare Cestnik

Hoja po vodi?

Prebijala sva se po grmičju nad poplavljeni obalo, po gladkih kraških kamnih, spolzkem listju in mokrem podrastju ter iskala. Iskala ne samo hlode, srobot in dvoje vesel ali drogov, temveč še kakšno drugo možnost, kakšen namig, ki nama bo morda pomagal pomisliti še kako drugače. Le goščavje je bilo težje prehodno in strmina večja ter bližina obale bolj zajejena v gozd – toda naenkrat se je iz odtenkov naravnih sivin in rjavin izluščilo nekaj živordečega. Bilo je tuje in povsem logično obenem – nikoli ne bova dognala, kdo ga je opazil prvi.

Čoln namreč, lahek kanu, dolg, prostoren in nosilen za dva. Ponudba je bila več kot jasna. Pomisleki ob zamisli, ki nama je ni bilo potrebno niti izreči, so bili zgolj obrobnege, rahlo moralno obarvanega značaja: se bova samo prepeljala nekaj sto metrov čez vodo, čez poplavljeni Babni dol, in čoln pustila na nasprotni obali ali pa bova to ponudbo sprejela zgolj kot veselje drugačne vrste premikanja in nato čoln vrnila, kjer sva ga bila vzela? Namesto da bi odgovarjala, sva čoln presukala, da se je tako iztočila nabrana voda, in njegovo dno osušila s papirjem. Prvo veslo je bilo prislunjeno na najbližje drevo, na leseno rogovilo pritrjena polovička naslona šolskega stola, drugo je nastalo iz naplavljene deske, le dvoje zarjavelih in ukrivljenih žebeljev je bilo potrebno prej izdreti. Kljun je tiho čofnil

v vodo obrežne plitvine; vse, kar sva imela, sva vzela s sabo in se z vesli odrinila od obale.

Nocoj naju bodo bolele roke, ne noge!

Kljub dveletni mornarski preteklosti me ni sram priznati: na začetku me je bilo malo strah. Bolj mraza motne vode, še posebej v trenutku, ko je prekrila poplavljene trave plitvin, kot začetniške negotovosti, ko sva se zazibala na molčeči gladini. Bil sem tarča zasluženege norčevanja, a veslala sva skraja oba enako slabo. Vrtela sva se v krogih in osmicah ter cikcakala kot dva pijanca, pljuskala sva vodo v čoln in se stresala ob zamahih, kot da razbijava kamenje in ne potujeva s krhkim čolničkom. Počasi je spet začinjalo snežiti in nebo se je spuščalo, kot da se hoče zliti z ogledalom jezera. Toda v naju sta se še prepričljiveje oglašala mir telesne zbranosti in obenem vse glasnejše vriskanje pobalinov, ki sta ves svoj otroški zanos pretopila v igro. Ko sva se s čolnom kmalu zarila v nasprotni breg, je bila vročica doživljanja že v polnih obratih.

Drugi ogenj

Skočila sva na trdna tla, na travnat polmesec objemu bukovih dreves, pod brežino z raztre-

senimi skalami: bil je čas za čaj. Opazila sva, da se avtocesta, čeprav sva ji bila čisto blizu, sploh ne sliši več, da le drevesa šumijo, ko si v njihovih krošnjah postiljajo snežinke, in drhtijo na tleh odpadli listi, ko se na njih razbijajo debele kaplje snežnega dežja. Zakurila sva v kamnitni kotanji; z aluminijasto posodo sem šel zajet vodo, v dvoje pločevinastih skodelic nasul zdrobljene čajne liste. Zavrela voda je imela okus po dimu, toda vse, kar bi mogla obrniti na slabo, se je samo od sebe obračalo na dobro. Razigranost ne bi mogla biti bolj zadoščujoča, čeprav je debelo kapljalo iz krošenj, pod katerimi sva čepela, in nama premočilo vse, kar sva bila odprla: smeh in radost, zarotniško trepljanje, prijateljske sorodnosti, ki ne poznajo predsodkov. Lebdela sva torej tam ob ognju, srkala močnega zelenca, zaigral sem na piščal – a vse bolj se nama je mudilo vse bolj zajemat. Tudi ta ogenj sva pustila nepogašen, kajti najmanjše možnosti ni imel, da bi se ohranil in razmnožil; optala sva spet nahrbtnika in se z vsem srcem vrgla v veseloigro narave. Kraj prvega postanka je dobil izbrano, nenaključno ime: **Zaliv dobrega čaja**.

Snežilo je vse bolj, naju z zimskim oblakom obkrožilo na mirnem vodovju. Le vesli sta pljuskali in gostota snežink je šumela, ko so se na gladini poljubljale s svojimi odsevi: videti je bilo, kot da iz globine, prevlečene s skorjo mirujočega ogledala, veliki beli kosmi skačejo v zrak, da jih izstreljuje neka nevidna sila in jih na točki srečanja ubije s svojim vzrokom, s sto tisoči belih puščic, ki so cvrčec ponikale v najino zoženo okolico. Bilo je tako nenavadno, da sva resno podvomila, kaj je zgoraj in kaj spodaj. Čarobno so se belila napol poplavljeni drevesa in smreke na obali so dobivale baldahinasta ogrinjala. Plovba je vse bolj zavijala, kakor sva hotela midva, in kljub mokri prezeblosti sva norela od veselja. S pločevinastim lončkom sem plal vodo z dna čolna, kamor je curelo skozi drobno razpoko. Sedela sva obrnjena drug proti drugemu in s kanujem sva se vsake toliko časa obrnila za pol kroga, da sva menjala vloge krmarja in glavnega veslača. Samota je bila izvrstna in navdihujoča, samo najina v tistem pro-

storsko ozkem krogu doživljanja, kot da se je ves ostali svet za trenutek diskretno umaknil. Zatorej, sva si rekla, ko ti je lepo doma na toplem in so zunaj sneg, dež, veter in neurja, takrat pomisli, da je morda zunaj kdo prav v središču takšnega izvirnega dogajanja in mu je še lepše kot tebi ...

Tretjič ...

Ko je bilo že tako dolgo in sva bila že tako daleč, da se nama je zanohtalo v prste ter naju je skozi vse plasti blaga zazeblu od premočenosti, sva spet pristala. Sredi travnate vesine je stala zimsko oblečena smreka, ob robu njenega štora sva zakurila najin tretji ogenj. Čeprav je bil najmanjši, je najbolj garal pri svojem prvinskem poslanstvu, ogrevanju seveda. Metala sva nanj storže in smrečje, da se je volnast dim valil v snežno sivino, in neopazno je počasi prenehalo snežiti. Iz prstov je počasi izginila pekoča bolečina premraženosti, in tudi zato je dobilo obalno počivališče ime **Smreka dobrega upanja**. Ogrela sva se, si v različnih počepih, raznožkah in priklonih osušila premočenine na zadnjicah in kolenih in vmes skrkala vso tisto lepотно osamelost, ki je razdevičeni dan spremenila v nedolžno nevesto. Potem sva se spet zavzeto pogrnala veslat.

Dim sva gledala še dolgo. Kot da je pomagal pridvigniti in razširiti oblačno nebo. S tem so se podaljšali in drugam razpletli tudi zalivi jezera. Mokre grude snega so že padale z vej in pljuska- le v vodo. Gladina je bila najmirnejša videti tam, kjer bi morali biti požiralniki. Veslajе sva se vtikala v poplavne zatoke, ne hladu nisva več čutila in ne premraženosti. Samo še mirno, užitkarsko plutje, drsenje po ogledalu, po prvi- ni, ki je na takšen način skupaj še nisva bila doživljala. Okrog tega drevesa po levi ali po desni strani, skozi ta prehod v grmičju ali skozi kate- rega drugega, čez to plitvino ali čez ono globi- no? Kakorkoli, le da spet skupaj počneva nekaj, ob čemer doživljava, kakor ne more doživljati nihče drug. Morda bova kdaj peš s tal gledala v krošnje, mimo katerih sva usmerjala najino

plovbo, in se čudila, kako drugače je videti trave, veje dreves in grmovja, sušila in njivske brazde, če so pomaknjene tik pod vodno gladino. Bela pokrajina je umirjala in bila obenem kot privid – vsemu navkljub, koliko je vseeno življenja in prostora v njem, da si kar naprej na izhodišču in obenem v središču novega dogajanja! Samo na pot je treba, ponavadi nikamor daleč in brez prvenstvenega namena iskati tujerodno eksotiko ...

Tako se je začela približevati noč, edino merilo in omejitev, ki sva jo sprejemala. Čoln sva povlekla na mesto, kjer sva si ga bila izposodila – le narobe sva ga obrnila, da ne bi z dreves teklo vanj. Tudi če bo lastnik kdaj vedel, kaj se je tega dne godilo z njegovim plovilom, nikoli ne bo izvedel, kaj nama je bil ponudil in kako sva midva ponujeno izkoristila. Anonimnemu sva iskreno zaželela vse najboljše.

Še skozi gozd in čez nekaj ograj, po gruščnati poti nazaj do vasi in asfalta. Sneg se je dvigal na obrobja in v raztrganini oblakov se je prikazal košček jasnine. Jezero je molčalo tudi tam, kjer se je premikalo. Midva pa sva spet dobro vedela, kje sva bila in kakšno bo tisto ostalo, naj je bilo z večanjem razdalje vse skupaj videti čedalje manj resnično. Sicer pa: kaj je res resnično?

Tišina 2

Maja Zorman

zabundam si
pesem v mislih
da ne zmotim tišine
gora mi vrne odmev

DUMo[®]

ŠPORT IN PROSTI ČAS d.o.o.

Ig 313, tel. (01) 286 28 33,

WWW.dumo.si

info@dumo.si

Kako se obleči na trekingih in popotovanjih? Iz našega proizvodnega programa lahko izberete perilo, jopiče, hlače, kape, rokavice ...

iz materiala POLARTEC, ki omogoča neovirano gibanje, greje in varuje pred vremenskimi nepravilnostmi.

Naše artikle lahko dobite v trgovinah:

ANNAPURNA (Ljubljana, Krakovski nasip 10), PROKOLO ŠPORT Kamnik, KEJŽAR ŠPORT Kranjska gora, ALP SPORT Novo mesto, BOGO ŠPORT Trbovlje, ALPIN SPORT Bohinj, TERRA Maribor, Planinsko društvo Ljubljana Matica.

Posebne ugodnosti za klube in društva.

Organizacija trekingov v Afriko, Azijo, Južno Ameriko in po evropskih štiritisočakah.

V dolino!

Pastirska zgodba z bohinjskih planin

Piše: Dušan Škodič

Foto: Marjan Bradeško

Mraz je neusmiljeno lezel pod obleko. Tilen si je rokave prekratkega suknjiča že kdove katerič potegnil navzdol, kot da bi s tem lahko preprečil vlažnemu mrazu dostop do segretega telesa. Z zavidanjem je pogledal mlajšega, ki je imel precej boljšo opravo. Tolikokrat si je že obljudil, da si kupi nekaj boljšega in toplejšega, pa je vsakič, ko je posijalo sonce in se mu je na hrbtu nabiral znoj, pozabil sam nase. Denar mu namreč nikoli ni trgal žepov.

Gamsi vohajo sneg

»Za drugo leto bo treba nov gvant!« je rekel bolj samemu sebi kot precej mlajšemu Klemenu, ki mu na to ni odvrnil ničesar. Že prevečkrat je slišal. Tilen je zato le jezno cuknil vrv, na kateri je imel navezано Rozo, ki se je spet trimasto ustavila. Nekaj časa ga je vlekla naprej, nato pa se je spet ustavila kot najslabši dalmatinski osel. Mlajši je v naročju nosil mlado jagnje, zato ga ni tako mrzilo kot starega Tilna, ki se je ustavil ob veliki smreki in iz oguljenega, napol razpadlega nahrbtnika, ki so ga skupaj držali le še usnjeni jermeni, potegnil »zelenko«. Počasi, tako da je tenko zacvililo, je izvelkel plutovinasti zamašek in iz steklenice spustil duha, toda ne dobrega ali slabega, temveč le takega po obupno gnilem sadju. Solze so mu stopile v oči in malo je pokašljaj, ko ga je spustil po grlu. Mlajši je ponujeno steklenico odklonil, že takrat ko je zacvilil zamašek, so se mu naježile vse dlake po telesu.

»Kako moreš piti to svinjarijo?«

»V sili hudič tudi muhe žre, to si menda že slišal! Glavno, da pogreje, jaz nisem tako občutljiv kot vi ta mladi, za zdravje bo tudi ta dober, ker je mraz, in če si premočen, je vsaka kačja slina dobra. Ampak Grivarco bom pa vseeno zagrabil za jezik. Stari večji sem ga pošteno plačal, ker ga je hvalila babnica kot berač mašno vino, smrdi pa zares tako, kot da bi ga nakuhal iz posušeni krstač in krompirjevih olupkov!« Zatlčil je spet steklenico v žep nahrbtnika in stopil na pot.

»Gamsi, poglej no!« je s prstom pokazal Klemen, mali jagenjček v njegovem naročju pa je pomahal z ušesci in dvignil glavo, kot da bi ga razumel in si hotel ogledati čudne živali. Pet ali šest odraslih gamsov in med njimi nekaj večjih mladičev jima je preskočilo pot kakšnih sto korakov niže. Za trenutek so obstali in se ozrli navzgor. Mlajši so se prestrašeno stisnili ob matere, toda vodnica je hitro presodila, da jim ne grozi nevarnost. Počasi in brez glasu se je premaknila naprej in pomirjena čredica takoj za njo. Dvakrat se je sicer še ozrla nazaj, nato pa so se stopili skupaj s tihim gozdom.

»Sneg vohajo, dol od Voglov jih je prineslo,« je menil Tilen in se oziral proti vrhovom, ki so bili popolnoma skriti v oblakih in težki megli. Videti je bilo le še nekaj spodnjih melišč Debelega vrha, planino pod njim pa sta lahko le slutila. Veter, ki ga do sedaj skoraj ni bilo, je zapihal

v ostrih sunkih, smreke in macesni so se nagnili in zaječali, slišalo se je, kot da bi se trgale meglene plahte, ki jih je nosilo med njimi. Od zahoda se je vedno bolj temnilo.

Spomini na veter

»Pa menda ne bo spet kakšen hudič razsajal!« ga je zaskrbelo.

»Kot takrat na Dednem?« se je zdramil mlajši.

»Ja, kot takrat na Dednem!«

»Si bil takrat zraven, ko smo Kebrov stan spravljali nazaj?«

»Ne, jaz sem bil tisto leto pri vojaki, saj veš, da me ni bilo zraven.«

»A tako, pri soldatih, praviš, da si bil. No, jaz pa sem šel skupaj z ostalimi na planino. Ravno takle čas je bilo, le da je bilo še precej toplo, še nekaj poznih borovnic se je našlo zgoraj. Kakšnih sedem let bo že tega, pa se spomnim kot včeraj, kako je bilo videti, ko smo prišli na planino. Pol stanov je bilo razdejanih, kot da bi v njih hudiči imeli veselico, druge pol pa nedotaknjenih, kot bi na njih angelci sedeli! Res je bilo tako čudno videti, da nismo vedeli, kje naj začnemo, samo razglabljali smo na povprek, kaj se je moralo goditi prejšnjo noč. Keber je trdil, da se je za gvišno dol od Zelnaric in Voglov spustila nekakšna vetrna tromba, ki je cik-cak po metala po planini, pa še ob vnožju Slatne je mimogrede naredila novo jaso med stoletnimi smrekami. Kaj jaz vem, kaj je mislil s tisto trombo, jaz se na to ne spoznam, dolgo že tlačim to zemljo, pa je na svoje oči še nisem ugledal! Ampak čudno pa je bilo res! Najvišji stan je stal tak, kot so ga postavili prvi dan. Niti ena sama skodla se mu ni premaknila. Tistemu takoj pod njim pa je vzelo streho in jo s celim slemenom vred vrglo v sirarno.«

»Tistemu, ki je zdaj obnovljen?«

»Tistemu, ja! Prej ga pa ni nihče povohal skoraj dvajset let, ker se žlahta ni mogla zmeniti, čigav je, zato pa je propadal. Ko pa ga je odkrilo in se je vedelo, da bo treba dati denar za obnovo, so se mu razen enega vsi odrekli. Srednja dva sta-

nova sta bila nepoškodovana, pod njima pa je tisti Kebrov, ki je po čudežu ostal skoraj cel, le iz temeljev ga je snelo in nas je naslednje jutro pričakal deset metrov bližje dolini. Spodnje tri pa je razbilo kot ta mlada gospodinja piskre v taščini bajti. Ampak zadnji nekaj metrov stran je stal nedotaknjen kot blejski grad, v posmeh podrtim smrekam pod Slatno. Skodle od tistih, ki jih je podrlo, smo našli raztresene po gmajni skoraj vse do Laza. Hudič, jaz ti povem, da je moral sam hudič s svojimi peklenščki jagati gor in dol po planini, Keber pa je gonil le o tisti svoji trombi in trombi. Pa naj jo ima, če jo hoče, sem mu jaz takrat rekel, ampak na tvojem mestu bi vseeno župniku plačal za mašo, če že ne za dve, pa se mi je samo smejal. Jaz sem si pa potlej svoje mislil, saj me navsezadnje niti ni brigalo, ker ni mojega stanu po planini prestavljalo, pa tudi v žep je nekaj padlo. Kar se stanu tiče: zapeli smo ga, dali na valarje in cuknili nazaj, kjer je bil prej. Ampak kasneje sem pa zvedel, da je Keber že naslednji dan hodil okoli župnišča!«

Zgodbe o ovcah

Spet je jezno potegnil Rozo, ki je v protestu zablejala. Kako se žival navadi na to svobodo, ko preživi nekaj mesecev spuščena v gori, je pomislil. Vsako leto je bilo potrebno iskati izgubljene živali, ki jih niso skupaj s čredo odgnali nazaj v dolino. Nekaterih niso nikoli več našli, le kdo bi jih razumel, da so rinile navzgor, medtem ko so se gamsi že umikali v nižje predgorje. Letos je imel še srečo, pred tremi dnevi ovce z mladičem ni uspel izslediti, danes pa sta imela več sreče. Pridružil se mu je še Klemen, verjetno, da je oče malo pritisnil, ker sta bili ovci njihovi. Sam ju je že zaman iskal pod Ogradi, danes pa sta nameravala pod Vogle in pod Zelnarice, kamor so ovce rade zašle za lepo travo. Malo pod Dednim pa sta naletela nanju, ko sta ždeli v Krištofojci. To je vlažna vrtača med planino Viševnik in Dednim, kjer sta voda in še uporabna stara črpalka, ki deluje na razliko v tlakih, tako da na izviren način črpa vodo do korita in za potrebe planine na Dednem polju.

Spodaj na planini pri Jezeru sta počivala. Veter tu ni imel take moči kot zgoraj. Malo sta prigriznila, da si povrneta izgubljene moči. Kruh iz peči in klobasa iz domače zaseke sta počasi tajala ohlajene mišice in oba sta postala boljše volje. Klemen je iz vrečke natresel soli za Rozo, ker jo je le to lahko odvrnilo od trmoglavljenja, nekaj pa si je je natresel še v dlan in jo ponudil jagenjčku. Kar veselje ga je bilo opazovati, ko je z drobnim raskavim jezičkom hitel mlaskati po njegovi dlani in ni mogel nehati še dolgo potem, ko je bila že prazna. Klemen je kar ni mogel umakniti, ker ga je tako prijetno toplo žgečkalo. Jagenjček je dobrovoljno zablejal in stresel z glavico, da so mu ušesa kar opletala naokoli, in spet nadaljeval z lizanjem.

»Tamle, nekaj minut naprej, proti Viševniku, sem lani eno brejo pustil liscam!« je počasi rekel Tilen, ko ju je opazoval. »Neki turisti, ki sem jih srečal, so mi pravili o neki ovci, kot sem lahko šele kasneje pogruntal. Kako pa naj bi jih razumel, če pa so se menili po nemško? Kar sem jaz hodil v šolo, smo se bolj pametnih stvari uči-

li, nemški je bil za tiste, ki so si potem hodili drugam po kruh, ne pa za kmečkega poba. Ker so že po opravi videli, da sem domač, so kar vsi navalili name, da bi mi povedali, kaj se dogaja, jaz pa jih ne bi zastopil, niti če bi mi počasi zlogovali. Ja, neka babnica med njimi je kar stopila predme in z izbuljenimi očmi začela oponašati blejanje, zraven pa se je še kremžila in držala za trebuh. Ljubi bog, sem si mislil, nemški že znaš govoriti, ampak blejaš pa še bolj nerazumljivo kot moje ovce! Zablejal sem ji nazaj, kar naenkrat so ugotovili, da smo se razumeli, ker so zablejali še drugi, in potem smo gonili tisti »beee, beee« in si kimali. Za ovce je torej šlo, to sem že sprevidel, ampak pri tem je tudi ostalo, režali smo se še malo in potlej šli vsaksebi. Bogve, kaj smo si takrat mislili eden o drugemu? Šele popoldne, ko sem zavil tu čez, sem jo našel, črede že zdavnaj ni bilo več tod, ležala je tam na sredi poti. Kar takoj sem sprevidel, da ji niti šest dohtarjev ne more več pomagati. Kotiti bi morala, pa je ostala zaprta. Rdeča sled se je vlekla za njo, obležala je med skalami na poti in samo še tiho se je oglašala. Koliko živine in drobnice tako ali drugače premine po planini, bog da, bog vzame, saj ni, da bi jokal kakor za človekom, pa še sam ne vem, zakaj včasih pride, da človeka tako prevzame. Kogar Matilda voha, pa naj je še tako nepomembno bitje na svetu, mu iz oči gleda nek strah, ki da vsakemu, ki to vidi, na znanje, da bo tudi njemu enkrat zadnja bila. Kar gvant sem slekel in jo z narobe obrnjenim pokrtil, ker se je tresla kot šiba na vodi, in še soli sem natresel v pest, da ji malo olajšam. Samo pol je je polizala, ta druge pol pa sem stresel na tla. Kar naenkrat je bilo konec, jaz pa sem se takrat ovedel, da je že skoraj tema in da stojim ob crknjeni ovci. Kot da bi se zbudil. Zvlekel sem jo s poti v gozd in se še pozneje čudil, ker me je tako spreletelo!«

Ko prinesejo sol

Spodaj je topla dolina

Od Debelega vrha je zamolklo zagrmelo. Roza je poskočila in potegnila nazaj proti bregu, jagenjček v Klemenovem naročju pa se je tako potegnil sam vase, da bi mu skoraj med prsti spolzel na tla.

»Kam rineš, hudič te vzemi!« je zavpil Tilen na ovco in jo potegnil nazaj. »Samo še malo, da prideva do roba, kjer se pot prevesi,« je dejal in pograbila sta nahrbtnike ter se odpravila. Tistih sto metrov do roba je Roza blejala in vlekla nazaj kot prašič, ko ga vlečejo pred mesarja. Tilen res ni govoril tja v en dan. Ko sta prišla malo čez rob, kjer se pot prevesi navzdol v Bohinj, je zavohala travo iz tople doline ali kdove kaj, oba sta jo morala prijeti, da jo je lahko odvezal, da je potem lahko kar sama tekla naprej. Spodaj je bila topla dolina, čeprav deževna in megljena, toda zima bo do nje rabila vsaj še mesec dni. Spodaj je čreda, naša in njihova, ljudi čaka topla peč, živino domača staja, planino pa počitek pod hladno odejo. Jagenjček v Klemenovem naročju pa je zaspal.

Jih žene v dolino?

NATEČAJ

Ob 90-letnici Gorske reševalne službe v Sloveniji (njen ustanovni sestanek je bil 16. 6. 1912 v Kranjski Gori) razpisujeta GRS Slovenije in GRSS Kranjska Gora natečaj za najboljšo Fotografijo na temo:

- A. Reševanje v gorah in
- B. Človek in gora.

Pravila in pogoji:

1. Sodelujejo lahko vsi slovenski državljani.
2. Na razpis lahko vsak avtor pošlje 5 diapozitivov velikosti 5 x 5 ali slik 10 x 15 na posamezno temo.
3. Poslani diapozitivi in slike morajo biti opremljeni z imenom in naslovom avtorja.
4. Dela pošiljajte na naslov: Postaja GRSS Kranjska Gora, p. p. 16, 4280 Kranjska Gora, do 1. maja 2002.
5. Dela bodo ocenjevali Fotografski strokovnjaki: Marko Čufar, Mirko Kunšič, Stane Klemenc, Joco Žnidaršič.
6. Nagradni sklad bo v višini 150.000 SIT.
7. Nagrajence bomo objavili 15. junija 2002.
8. Pridržujemo si pravico do reprodukcije del v propagandne namene.

GRS Slovenije in GRSS Kranjska Gora

GRS Slovenije in GRSS Kranjska Gora sta razpisali tudi natečaj za najboljše literarne spise na temo gorskega reševanja in sta razpis že poslali vsem osnovnim šolam v Sloveniji. Planinski vestnik bo ob jubileju Gorske reševalne službe junija 2002 aktualno številko posvetil njeni 90-letnici, zato bralce vabimo k sodelovanju. Najzanimivejše prispevke bomo objavili.

Uredništvo Planinskega vestnika

Okrogle in robate

Anekdote, šale in iskrice, 1. del

Piše: Bojan Pollak

V planinski srenji se podobno kot drugod dogajajo zanimive reči. Med njimi je tudi precej zanimivih in duhovitih domislic in podobnega, kar včasih sproža salve smeha in dobre volje. Nekaj takih domislic sem poskusil bolj ali manj verno prenesti na papir, da bi lahko tudi drugi tako ali drugače uživali v boljšem ali slabšem humorju. Se pa že vnaprej opravičujem vsem, ki se bodo prepoznali in pri tem počutili kakorkoli prizadete ali užaljene ali karkoli podobnega. Moj namen prav gotovo ni bil in ni, da bi kogarkoli žalil ali kakorkoli drugače prizadel, ampak ravno obraten, da ohranimo zabavne, lepe trenutke.

Plezalni pas

Jutro pred izpitno turo. Pregled opreme. Tečajnik, poln treme, vpraša inštruktorja:

- »Ali imate celodnevni plezalni pas?«
 »Ne, samo poldnevnega!«

Rok vračanja

Pri pisanju pravilnika o izposoji opreme je nastala dilema, koliko naj bo dolg izposojevalni čas. Končno so se zedinili za dva tedna, potem pa je potrebno opremo obvezno vrniti.

- »Ja, kaj pa naj naredim, če bom dva tedna v Franciji, pa bi rad še ostal tam?«
 »Boš pač moral priti nazaj in prinesiti opremo.«
 »Kaj pa, če bo tisti, ki jo bo nato rabil, tudi šel v Francijo? Ali bi mu jo lahko pustil kar tam?«
 »Ne, tega pa ne, da se ne bo zgodilo tako, kot se je na Pumoriju, kjer naš šotor še vedno čaka naslednjo kamniško odpravo.«

Samovarovanje

Pri prikazu vračanja z vrha smeri v plezališčih je inštruktor poudaril, da se je potrebno prej, preden začnemo vpenjati vrv v obroček, samozavarovati, da ne bi padli.

- »Tam, kjer jaz plezam, tega ni potrebno narediti.«
 »Kako, da ne. Mar misliš, da ti ne moreš pasti?«
 »To že, vendar se dobro držim.«
 »Ne samo, da se držiš. Tam, kjer ti plezaš, je pač tako položno, da še pasti ne moreš!«

Kdor pade, se lahko tudi pobere

Izpiti za vodnike PZS. Da bi po eni strani malo zaostril, po drugi strani pa tudi olajšal vzdušje pred izpitom, je inštruktor v šali vprašal:

- »Boste jutri na izpitu vsi padli?«
 Pa mu eden od kandidatov ni ostal dolžan:
 »Padli že, padli, ampak se bomo tudi pobrali!«

Martuljška brezpotja

V enem dnevu od Kukove špice do Rokavov

Greben Dovški križ – Kukova špica

Od vsepovsod občudovane lepote martuljških gora so naju z Marijano že nekaj časa mamile medse. Izkušena gorniška peresa so poznavalsko vabila k prepovedanemu sadu neizkušene brezpotnike. Lani sva se za spoznavanje odločila za Malo Martuljško Ponco, ki je iz krnice Za Akom najlažje dostopna brezpotna martuljška gora. Samotno razpoloženje in lepote skalnate divjine so naju brez upa rešitve potegnile v vrtinec in tako sva letos začela z raziskovanjem brezpotne martuljške zakladnice.

Pišeta: Marko Kern, Marijana Cuderman
Foto: Vladimir Habjan

Vstop

Pozimi sva se izza Aka povzpela na Dovški križ in se s smučmi spustila z vrha skozi Jugovo grapo, kmalu zatem sva smučala še s sedla med Oltarjem in Ponco (po Kačjem jeziku). Konec pomladi sva spoznala pot iz Vrat do Bivaka II, navzgor čez Grlo splezala na Veliki Oltar in nato še na Dovški križ. Od daleč sva občudovala za naju nedostopno in zelo zaželeno divjino Rokavov, ki je po grebenu z Oltarja nisva mogla užiti. Naslednja izbira je bila Krnica in skozi Veliko Dnino sva se vzpela na Veliko Martuljško Ponco, drugič še na Frdamane police.

V sončno jutro povsem jasne julijske sobote sva se prebudila z željo po novih martuljških spoznanjih. Prvi cilj je bila tokrat Kukova špica, in če bi martuljška divjina dala, bi nato splezala še na njeno težje dostopno sosedo, najino izvoljenko Škrnatarico.

Pot

Vzpon sva začela, kjer grapa Velikega Črlovca preseka cesto v Vratih (med kilometrskima oznakama 8 in 8,5). Tu sva poiskala slabo razpoznavno pot, ki je kmalu zavila iz grape in se prelila v lepo shojeno lovsko pot. Po udobni potki sva se vzpela na ravnico s podrtim drevjem, kjer sva na križišču zavila v levo, prečila grapo Velikega Črlovca in nada-

ljevala po prečni poti. Navzgor se je svet kmalu odprl in po brezpotju (beri slabše shojeni/sledljivi potki) sva jo ubrala na Gulce. Prvi gorniki so se že vračali s Škrnatarice in Kukove špice. Vtisi z vrhov so bili hudo navdušujoči, na najino vprašanje o veznem grebenu med vrhovoma pa sva dobila negativne odzive (krušljivo, težko). Z Gulc sva se kmalu prebila do grebena, občudovala pogled v globino na martuljško stran in po skrotju vršne piramide prilezla na Kukovo špico.

Pogled z vrha na vezni greben do Škrnatarice je bil tako spoštljiv, da sva se raje držala opisov, se spustila nekaj metrov pod sedlo in prečila do vstopa v vzhodni žleb, ki pripelje tik pod vršno ploščad. S cepinom sva prebadala grapo do vrha in z zanimanjem zrla v klin z zanko, ki je bil zabiti nad petmetrsko navpično steno. Vedela sva, kje morava iskati prehod: okoli vogala na martuljško stran. Tam se je takoj odprla precej lažja možnost čez prag. Po avtogramu v vpisni knjigi na vrhu Škrnatarice in ogledovanju krnice Za Široko pečjo (tako si široka, gora, pa nimaš ene slabe točke, kjer bi naju spustila k sebi) si nisem mogel kaj, da ne bi poskusil še v težji varianti čez vršni prag. V povsem navpični steni potrebuješ kar nekaj moči v rokah in precej spretnosti.

Dan je bil lep in visok, gore so vabile, midva pa se nisva dala preveč prositi. Po grebenu sva nadalje-

Kukova špica, Škrnatarica in Široka peč

vala do Dovškega križa. Pot gre večinoma skoraj po grebenu, le tu in tam se težavam ogne na južno stran. Težave so zmerne, razgled pa ne. Na Dovškem križu je pogled že iskal tako zelene Rokave, najvišje brezpotje v Julijskih Alpah. V Rokavskem ozebniku je bilo še vse polno snega, v nahrbtniku pa dereze in cepin. Takoj sva bila odločena, da greva pogledat na vrh ozebnika. »Da si ogledava teren za smučanje,« sva takoj našla trdno utemeljitev. Na glas si nisva priznala, da greva od blizu pogledat plezalno smer na najvišji Rokav (III/II, 150 m), mogoče bi tudi samo malo poskusila ... če bo gora želela.

Večni sopotnik

Spustila sva se v krnico Na Jezerih, obula dereze, zgrabila cepin in že sva se vzpenjala po ozebniku. Strmina ni bila prehuda, sneg ne pretrd, ozebnik pa dovolj širok za lahkotno plezanje do škrbine med Rokavoma. Marsikateri pogled nama je med vzponom ušel na steno Visokega Rokava, ki je bila neusmiljena. Huda strmina, šibkih točk pa ni bilo videti. Kar samo naju je povleklo proti Srednjemu Rokavu, da si morda od tam le ogledava kakšen prehod na najvišji slovenski brezpotnik. Težave so kmalu zrasle do dvojke in vso pozornost sva morala usmeriti na plezanje. Na vrhu Srednjega Rokava sva se predala tišini samotne divjine. Tako sa-

motne, da »niti gamsi ne zahajajo v to pustinjo,« kot je zapisal Tine Mihelič.

V smeri Visokega Rokava sva nato zaslišala udarce padajočega kamenja. Zvedavo sva opazovala, kje se bo prikazal plezalec, in na najino presenečenje tik pod vrhom (Visokega Rokava!) zagledala gamsa. Nemirno je skakljal sem in tja, prožil kamenje in iskal izhod iz mišnice. Nekaj časa sva ga opazovala, potem pa sva začela s plezanjem navzdol proti škrbini. Težave so kmalu ujele najino pozornost, tik nad škrbino pa sva spet zaznala hrup padajočega kamenja. Z neprikrito nejevero sva opazovala, kako je gams sestopal čez najtežji plezalni del proti škrbini. Pogled navzdol in naprej. Pa hiter pogled, vržen na levo in desno. Nato pa odločno in hitro čez težek prehod do varne poličke. Ponovljene priprave in sestop do naslednjega varnega mesta. Spet pogled ... Eleganca, dinamika in zanesljivost gamsa so bili nedopovedljivo lepi. V škrbini smo se dodobra nagledali (primerek je bil še skoraj mladič), gams se je poslovil in neugnano poskočil proti krnici V Kotlu.

Gora naju je torej nezmotljivo vabila v svoje skalovje, celo prehode nama je pokazala. Zaprepadena in še ne povsem odločena sva se namenila, da poskusiva, kjer je gams sestopil. Po polički sva splezala v desno in nato navzgor čez kratek kamin. Nad njim sem v levo zgrešil gamsov prehod, a vseeno trmaril naprej. Marijana se je pravilno umaknila v desno. Naslednjim težavam sva se prav tako izognila v desno skozi kamin. Tu se je odprl položnejši, skrotast svet. Splezala sva po lažjem terenu do zapore in se spet umaknila v desno skozi kamin, nadaljevala po desni okoli trebušaste skale in po nekakšni polički ostro levo proti grebenu. Tu je bilo gamsovega vodništva konec, na najino srečo pa so se tu končale tudi glavne težave.

Na grebenu naju je takoj pričakal gladek rogelj. Obšla sva ga po levi, potem pa poskusila vsak v svoji smeri. Za rogljem sem splezal nazaj na greben, na drugi strani pa prečil po izpostavljenem delu do ozkega vodoravnega kamina. Po kaminu, ki se je kmalu zožil v primež, sem se prebil navzgor, kolikor se je dalo, se potegnili ven in se spet znašel na grebenu. Marijana je medtem prečila po zagrúšče-

ni polici levo pod grebenom, dokler se ji ni nanj spet odprl prehod. Tu je splezala čez tri zagodne skale in navzgor do grebena. Od tu sva v lažjem plezanju brez težav dosegla vrh.

Dan se je počasi poslavljal, sonce se je spuščalo proti obzorju, vršaki v okolici so samevali, midva pa sva bila na sredi te brezmadežne lepote ... Vse drugače je videti vrh, če se nanj prebiješ po zahtevni nemarkirani poti. Uživala sva v vseprevzema-jočem občutku svobode in le noč naju je vztrajno vračala k misli na sestop.

Zgoraj težav ni bilo, roglju sva se umaknila v desno, spotoma postavila dva možiclja in že sva se

znašla v ključnem delu. V previdnem plezanju, ki niti malo ni spominjalo na eleganco najinega neukročnega predhodnika, sva se spustila do škrbine. Modrovala sva, da so bile najine težave v steni bližje dvojki kot pa trojki (vsi vodniki omenjajo tretjo stopnjo), zato sva vstop v steno, ki ga je pokazal gams, opremila z večjim, okornim kupom kamenja, ki sva mu neskromno rekla možic.

Noč je spet začela priganjati. S tiho zahvalo v srcu sva se še zadnjič zagledala v steno Visokega Roka in se previdno spustila skozi ozebnik. Spodaj pa v iskrivem naletu, s svežimi vtisi v mislih in srečo v srcu preletela neprekosljivo melišče Julijskih Alp in se ustavila, ko so se za nama zaprla Vrata.

Rokavi v večernem soncu

Martuljske gore in Škrlatica

Položaj: Martuljske gore in Škrlatica so ena najvišjih skupin v Julijskih Alpah med Zgornjo Savsko dolino, Vrati in Krnico. Te gore sodijo med najtežje dostopne v Julijcih in so večinoma rezervirane za alpiniste, pa vendar se najdejo tudi pristopi, primerni za izkušene planince.

Glavni vrhovi: **Sleme**, 2076 m, nad Mojstrano, **Kukova špica**, 2427 m, **Škrnatarica**, 2448 m, in **Dovški križ**, 2542 m, severno od osrednjega **Oltarja**, 2621 m, na katerem se cepijo glavni grebeni. Proti zahodu se vrstijo še **Velika** in **Mala Ponca** (2602 in 2502 m), **Špik**, 2472 m, in **Frdamane police**, 2284 m, proti jugu pa **Rokavi** (**Visoki**, 2646 m, **Srednji**, 2589 m, in **Spodnji**, 2500 m) ter **Škrlatica**, 2740 m.

Zavetišča: Koč v gorah te skupine ni, na razpolago so nam samo bivaki: **Bivak I** v Veliki Dni, **Bivak II** na Jezerih, **Bivak III** v krnici Za Akom, **Bivak IV** na planoti Na rušju in **Bivak pod Špikom**. Razen zadnjega so vsi stalno odprti. V dolinah pa si lahko pomagamo s **Kočo v Krnici**, **Kočo pri Peričniku** in **Aljaževim domom v Vratih**.

Priporočljive ture:

- **Krnica Za Akom:** Markirana pot iz Gozda – Martuljka, mestoma izpostavljena, 2-3 ure.
- **Krnica Pod Srcem (Pod Špikom):** Markirana pot iz Gozda - Martuljka, nezahtevna, 2-3 ure.
- **Sleme:** Iz Mojstrane po nezahtevni markirani poti na Vrtaško planino in čez Vrtaški vrh, 4 ure.
- **Kukova špica:** Iz doline Vrat od izteka grape Veliki Črlovec po neoznačeni poti na sedlo Gulce ter po zahtevnem brezpotju na vrh, 4-5 ur.
- **Škrnatarica:** S sedla Gulce po vzhodnem žlebu na škrbino ter čez 5-metrski prag (III) na vrh Škrnatarice, 4-5 ur.
- **Dovški križ:** Iz Vrat s Poldovega rovta po neoznačeni stezici do Bivaka II, od tam na sedlo pod Šplevto in po brezpotju na vrh, 4-5 ur. Z martuljske strani po Jugovi grapi, ki je primerna tudi pozimi (dolgo sneg, plezalna smer, 300 m, II).

Visoki Rokav in Škrlatica

- **Oltar:** Iz Vrat po poti na Dovški križ do sedla pod Šplevto, od tam na sedlo Grlo in po krušljevem grebenu na vrh, 5 ur (zelo zahtevno brezpotje, mesta I, II). Na Grlo lahko pridemo tudi iz Za Aka (plezalna smer, 150 m, II). Iz doline Krnice gremo na sedlo nad grapo Kačji jezik (do tu možno tudi iz Za Aka) in po severnem grebenu (plezalna smer, 250 m, I-II).
- **Velika Martuljska Ponca:** Iz Krnice v Veliko Dnino, iz nje po zapletenih prehodih levo na vrh (50-80 m, I-II), zelo zahtevna neoznačena pot, 5-6 ur.
- **Mala Martuljska Ponca:** Iz severne strani mimo Treh macesnov pod Oltarjem in Veliko Ponco v škrbino med Poncama, nato po grebenu (I) na vrh, zelo zahtevno brezpotje, 7 ur. Iz Krnice z melišč pod Škrlatico do škrbine med Poncama (zadnji del je 30 m II), zelo zahtevno brezpotje, 5-6 ur.
- **Špik:** Markirani poti iz Krnice, 4-5 ur.
- **Škrlatica:** Markirana zelo zahtevna zavorovana pot. Do Dolkov pod vršnim delom pridemo iz Vrat mimo Bivaka IV, 5-6 ur, ali z Bovških vratc (do sem lahko iz Krnice čez Kriško steno), 5 ur.

- **Rokavi:** Vse poti na Rokave so plezalne, primerne za alpiniste ali zelo izkušene gornike.
- **Martuljski slapovi:** Po markirani poti iz Gozda - Martuljka, 1,30 ure.
- **Kurji vrh:** Po neoznačenih poteh iz Martuljka ali iz Kranjske Gore (3-4 ure).

Zimski vzponi in turni smuki: Večina vrhov je pozimi zelo težko dostopna. Z ustreznim znanjem je možno obiskati Sleme, Dovški križ po Jugovi grapi, Malo Ponco s severne strani (zahteven vršni greben), Kurji vrh in Špik skozi Kačji graben (zahteven le vršni del). Spomladi so zelo vabljivi turni smuki s škrbine med Poncama in skozi Jugovo grapo (zahtevno) ter s Slemena. Spusti v Vrata so strmi, plazoviti in zahtevni.

Literatura:

Julijske Alpe, Tine Mihelič, Planinska založba; Julijske Alpe: Severni pristopi, Tine Mihelič, Sidarta; 111 izletov po slovenskih gorah, Andrej Stritar, Sidarta; Manj znane poti slovenskih gora, Vladimir Habjan, Sidarta.

Zemljevida: Triglav, 1:25.000, Kranjska Gora, 1:30.000.

Vladimir Habjan

Blejska koča na Lipanci (1630 m)

Piše: Jože Drab
Foto: Vladimir Habjan

Naše gorske koče

Na uredništvu Planinskega vestnika smo se odločili, da bomo v vsaki številki predstavili eno izmed naših gorskih koč. Držali se bomo načela, da bodo zastopane koče z vseh koncev Slovenije, poudarili pa bomo tiste, ki so pri naših bralcih bolj priljubljene, in tiste, do katerih se večina obiskovalcev ne more pripeljati.

Blejska koča je ena najbolj obiskanih visokogorskih koč pri nas. Stoji na razgledni planini Lipanci nad prostranimi smrekovimi gozdovi poključke planote. Okolica je zelo slikovita. Planinski pašniki, številno gorsko cvetje, redki mačesni, izredno lepi razgledi, lepi smučarski tereni in lahek ter kratek dostop so dovolj velik razlog za obisk tega konca Julijskih Alp.

Tako si je rekla tudi naša skupina in se oktobra 2001 podala na pot.

Kako do koč:

1. Tako kot večina smo se tudi mi do kočepovzpeli po lahki markirani poti, ki se začne nekoliko naprej od odcepa za Šport hotel na Pokljuki. Avto smo pustili ob glavni asfaltirani cesti. Smerne table so nas napotile desno proti severu. Po široki poti smo kaj kmalu stopili na razgledno planino Javornik (1295 m). Na drugi strani planine (do tja se lahko pripeljemo tudi z avtom po gozdni cesti) smo malo posedeli na prijetnih klopcah in ugibali, ali bomo tudi letos naleteli na kakšnega jurčka. Skozi gozd smo se povzpeli do križišča, kjer se nam je z desne se pridružila široka pot iz Medvedove konte. Še malo in že smo bili pred kočjo na Lipanci. Za slabih 400 metrov višinske razlike smo potrebovali uro in pol hoje.
2. Iz Medvedove konte, ki leži 1430 metrov visoko, vodi najkrajši in najlažji pristop do koč. Do parkirišča za avtomobile (avtobusi morajo obrniti že dosti prej) vodijo dobre makadamske gozdne ceste iz Mrzlega studenca na Pokljuki mimo Kranjske doline. To izhodišče je najprimernejše za izlete z majhnimi otroki ali pa za kakšno popoldansko hitro turico nad gozdno mejo. Pri koči smo v 30 minutah.
3. Iz Krme vodi čez Lipanska vrata (1898 m) najdaljša in najnapornejša markirana pot do Lipance. Ker je treba najprej povzpeti skoraj 1000 metrov, nato pa se do koč še 270 metrov

spustiti, nam ta skoraj 4-urna varianta tisti dan ni dišala in smo jo raje pustili za kdaj drugič.

Koča

Koča, ki jo je postavilo Planinsko društvo Bled pred 50 leti, je stalno odprta. Kasneje so jo predelali, povečali ter večkrat posodobili. Poskrbeli so tudi za čistejšo okolje, saj električno pridobivajo s pomočjo sončne energije.

V gostinskem prostoru je 18 sedežev, v posebni sobi pa še 30. Ker pa je bilo vreme lepo, smo se mi raje usedli pred kočo, kjer so klopi in mize. Tam je tudi edini prostor, kjer kadilci lahko opravijo svojo potrebo, saj se v koči ne sme kaditi.

Oskrbnik **Jože Tomc** skrbi za to kočico že štiri leta. Pred tem je bil dve leti oskrbnik doma na Vogarju. Zelo prijazen gospod nam je povedal, da nam poleg prijaznosti in pravega gorskega vzdušja lahko ponudi tudi številne dobrote iz domače kuhinje: enolončnice, domačo govejo juho, domače klobase itn., po predhodnem dogovoru pa tudi vse drugo. Poskrbeti zna tudi za vegetarijance in sladokusce.

Prepričali smo se, da ima oskrbnik prav, saj je bila hrana res dobra, cene pa tudi primerne drugim podobnim kočam.

Pred Blejsko kočico

Zapisalimo si nekaj cen, da jih bomo primerjali z drugimi kočami:

spanje na skupnih ležiščih za člane PZS	1600 SIT
enolončnica (jota, ničet)	700 SIT
goveja juha	400 SIT
čaj z limono	150 SIT
pivo (0,5 l)	450 SIT
razglednica z znamko za Slovenijo	130 SIT

Seveda lahko v Blejski koči tudi prespimo. V eni sobi je 27, v drugi pa 10 ležišč v pogradih. V poletnem času je možno prenočevanje tudi na podstrešju, kjer je zasilno ležišče za 9 do 10 oseb. Da ni premrzlo, kočico ogrevajo s centralno kurjavo.

Med obiskovalci so številne skupine. Večjim skupinam odraslih ali otrok v koči nudijo dodatne ugodnosti. Ker je zanimanje veliko in so določeni termini rezervirani tudi po pol leta vnaprej, priporočam, da se skupine napovejo oziroma dogovorijo za obisk po mobilnem telefonu (050) 633-769 (koča) ali (050) 621-021 (Jože Tomc).

Ture:

Nad planino Lipanco kraljujejo štiri vrhovi: Mrežce (1965 m), Lipanski vrh (1975 m), Brda (2009 m) in Debela peč (2014 m), ki strmo padajo na severno stran v Krmo. Z njih je izredno lep razgled. Poti nanje so lahke in kratke (1-1.30 ure). Mi smo se odločili za prečenje vseh štirih, ki pa ima tudi eno zahtevnejše mesto.

Začeli smo z najvišjim in najbolj oddaljenim vrhom. Na najvzhodnejši dvatisočak Julijskih Alp – **Debelo peč** – smo prišli v uri in pol po markirani poti čez planino Brda. Pri vračanju smo že nad planino zavili desno in osvojili še drugi dvatisočak

Blejska koč je ena najbolj obiskanih koč pri nas

v tistem dnevu – **Brda**. Čeprav je nekoliko nižji od prvega, je po razgledu morda še lepši. Posebno bližina Triglava nas je tako očarala, da kar nismo mogli naprej. Z Brd smo se spustili na Lipanska vrata, kamor s severne strani pripelje pot iz Krme. Precej strma je videti, kar nam je že prej potrdil tudi pogled z zadnjega vrha. Spet smo se rahlo povzpeli in že stali na Lipanskem vrhu. Sestop naprej po grebenu proti Mrežcam je nemarkiran in dokaj zahteven, zato ga neveščim obiskovalcem brez usposobljenega vodnika odsvetujem. Najbo-

lje je, da se vrnejo na Lipanska vrata in nato po poti nazaj do koč.

Ker smo bili v naši skupini sami izkušeni gorniki in vodniki, smo nadaljevali turo po grebenu še na Mrežce. Tu smo spet naleteli na markacije in nato sestopili po poti h koč. Za celoten krog smo potrebovali dobre štiri ure hoje.

Druge zanimivosti v okolici:

Lepa je tudi tura z Lipance na Viševnik (2050 m) čez Srenski preval, ki pa je nekoliko daljša in zahtevnejša.

Pokljuka nam ponuja številne zanimivosti:

Poključsko sotesko, visoka barja (Šijec, Blejsko barje), slikovite planine (Zajamnike, Uskovnico, Konjščico ...), gobarske terene, razgledni vrh Galletovec (1259 m) na robu planote, Vodnikov razglednik in številne druge.

Vsem obiskovalcem priporočam zemljevida: Triglav, 1:25.000, in Bled, 1:30.000.

Zaključek

Blejske koč na Lipanci nismo izbrali naključno. Čeprav smo bili tam že mnogokrat, jo vseeno vedno radi ponovno obiščemo. Skupaj z okolico vseh letnih časih pričara tisto pravo gorniško vzdušje. Četudi ne najdemo nobene gobe!

Ekološke sanacije planinskih koč

Piše: Danilo Sbrizaj

V septembru in oktobru letošnjega leta je Planinska zveza Slovenije (PZS) skupaj s planinskimi društvi (PD) Kranj, Luče in Mežica dodala tri nove prispevke k varovanju okolja – nove male biološke čistilne naprave na planinskih kočah na Kališču, Loki pod Raduho in na Peci. Da bi lažje razumeli pomen teh dogodkov, se je potrebno vrniti v bližnjo preteklost.

Gospodarska komisija (GK) PZS je februarja 1991 organizirala posvet na temo varovanja okolja z delovnim naslovom »Naredimo naše gore okolju prijazne«, na katerem so bile postavljene usmeritve, ki so nas potem vodile v zadnjih desetih letih. Poglavitne usmeritve takrat so bile: prehod na čiste vire energije (fotovoltaika – sončni generatorji, plin, male hidroelektrične centrale, izraba vetra), pričetki z gradnjo suhih stranišč oziroma čistilnih naprav na planinskih kočah, uporaba ekoloških rjuh (postopna odprava posteljnine v kočah), pranje posteljnine v dolini, transport smeti v dolino, uporaba okolju prijazne embalaže, odprava kajenja v planinskih kočah, izobraževanje (usmerjanje) obiskovalcev gora z vzgojnimi brošurami in plakati.

Po desetih letih lahko ugotovimo, da smo storili veliko. Pri tem smo si pomagali predvsem s pomočjo mednarodnih sredstev, na osnovi bilateralnega sodelovanja z republiko Avstrijo in programa PHARE čezmejnega sodelovanja z republiko Avstrijo, saj s strani naše države (ministrstev) nismo bili deležni posebne finančne pomoči. GK je za

posvet leta 1991 pripravila pregled obstoječega stanja, ga v letu 1994 ažurirala in v začetku leta 1995 pripravila predlog najnujnejših sanacijskih posegov, za katerega pa niti na PZS niti v PD nismo imeli dovolj potrebnih sredstev. Na srečo pa smo v letu 1994 navezali stike s Pierrom Borgoltzem, ki je bil tedaj odgovoren za program PHARE pri delegaciji EU v Sloveniji. Borgoltz je omogočil vzpostavitev stikov s francoskimi strokovnjaki za fotovoltaiko in suha stranišča, organiziral njihove obiske v naših kočah in naš obisk v Franciji, pomagal pa je tudi na druge načine, pomembne za pridobivanje potrebnih sredstev za ekološko sanacijo planinskih koč. Tako smo leta 1996 s pomočjo Ministrstva za okolje in prostor (MOP) uspeli pristopiti k izdelavi programa za zaščito vodnih virov na področju Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp v okviru bilateralnega sodelovanja z republiko Av-

Montaža čistilne naprave
(foto: Danilo Sbrizaj)

strijo. V letu 1997 so bile postavljene osnovne usmeritve, na osnovi javnega razpisa v Avstriji izbran izvajalec in opravljena raziskava stanja na 31 planinskih kočah v Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah in izdelana študija s predlogi ukrepov za izboljšanje stanja. V letu 1998 so bile po usklajevalnih sestankih med izvajalcem del in GK PZS določene planinske kočice, na katerih so bile potem postavljene štiri pilotske biološke čistilne naprave: na planinskih kočah na Kokrskem in Kamniškem sedlu, na Frischaufovem domu na Okrešlju in Domu na Menini planini (rastlinska čistilna naprava) in suho stranišče na kompostiranje na Roblekovem domu na Begunjsčici.

V letu 1998 smo na osnovi podatkov, ki smo jih pridobili s prej omenjeno raziskavo, kandidirali tudi na razpis programa PHARE CBC z Republiko Avstrijo in s kandidaturo uspeli. Glede na prioritete iz avstrijske študije, je GK predlagala naslednje ukrepe: gradnjo treh čistilnih naprav (Dom na Kališču, Koča na Loki pod Raduho in Dom na Peci), opremo dveh planinskih koč s fotovoltaičnimi sistemi (Koča na Golici in Koča na Loki), povečanje moči obstoječih fotovoltaičnih sistemov (Prešernova koča na Stolu, Dom na Kališču, Kranjska koča na Ledinah, Kocbekov dom na Korošici in Koča na Loki). Predlog je bil navzlic zapletom (ponovitev javnega razpisa za čistilne naprave) v celoti realiziran, tako da so v letošnjem letu, ko se izteka program PHARE, dobile nove čistilne naprave tri planinske kočice (Koča na Kališču, Koča na Loki, Dom na Peci). Tem trem kočam se bo v letu 2002 pridružila še Kranjska koča na Ledinah, za gradnjo katere se je odločilo PD Kranj samo. Iz sredstev programa PHARE sta bili v letu 2000 financirani z novima fotovoltaičnima sistemoma že kočici na Golici in na Loki pod Raduho. Povečav fotovoltaičnih sistemov, ki oskrbujejo planinske kočice z električno energijo, so bile leta 2001 deležne naslednje planinske kočice: Prešernova koča na Stolu, Koča na Kališču, Koča na Ledinah, Kocbekov dom na Korošici in Koča na Loki.

Doslej opravljene meritve očiščenih odpadnih vod, ki so jih opravili na kočah, zgrajenih v letih 1998/99, kažejo, da čistilne naprave dobro delujejo, čeprav delajo v ekstremnih pogojih. Za kočice,

kjer so bile čistilne naprave zgrajene v letošnjem letu, pa bodo prvi rezultati znani v prihodnjem letu, saj so v letošnjem letu obratovala prekratek čas. Nekaj problemov so imeli na Roblekovem domu na Begunjsčici, kjer je prišlo do okvare pri delovanju FV celice, ki je oskrbovala z elektriko ventilator za prezračevanje suhega stranišča, zato so se širile neprijetne vonjave, izvajalec (vse je bilo še v garanciji) pa je bil gluha na pozive PD Radovljica, naj odpravi napako.

Izkušnje, ki jih bomo vsi – tako PD kot člani GK – gradbene podkomisije (Gpk) pridobili pri spremljanju delovanja teh malih čistilnih naprav, bodo prav gotovo koristne tudi pri načrtovanju ukrepov za ostale planinske kočice, zlasti v Julijskih Alpah. Naša dejavnost ni ostala neopažena, saj nas je minister za okolje obvestil, da so v predlogu proračuna RS za leto 2002 še predvidena sredstva za gradnjo in načrtovanje čistilnih naprav v planinskih kočah. GK PZS pa je dala MOP tudi pobudo za sklic sestanka, na katerem bi jim predstavili tudi naš predlog osnutka »Uredbe o emisiji snovi pri odvajanju odpadnih vod iz čistilnih naprav posameznih objektov, ki se nahajajo na ekstremnih legah«. Sprejem take uredbe je nujen, saj sedanja zakonodaja obravnava vse čistilne naprave enako, ne glede na to, ali so ob morju ali na nadmorski višini 2000 m in več. V sosednjih alpskih državah imajo to že urejeno s posebnimi predpisi, zato si bomo prizadevali, da bo enako urejeno tudi pri nas.

Tik pred zaključkom redakcije nas je pretresla novica, da je preminil starosta slovenskih gorskih fotografov Jaka Čop. O njem smo pisali v decemberski številki.

Čiščenje voda v TNP

Piše: Martin Šolar, TNP

V Triglavskem narodnem parku si skupaj s Planinsko zvezo Slovenije in posameznimi planinskimi društvi že vrsto let prizadevamo za zmanjševanje in odpravo okoljskih problemov v zvezi z delovanjem planinskih postojank. V preteklih desetih letih je bilo postorjenega marsikaj v zvezi z energetsko preskrbo (npr. instalacija sončnih celic), smeti odvažajo v dolino, pranja posteljnine v gorah skoraj ni več. Odvajanje in čiščenje odpadnih voda s planinskih postojank pa je področje, kjer nas čaka še veliko dela. Odvajanje in čiščenje odpadnih voda v visokogorju je izjemnega pomena za ohranjanje narave v gorskem svetu in varstvo vodnih virov. Zahteva celosten in dodelan pristop ter učinkovito reševanje.

Občina Kranjska Gora je v skladu z Alpsko konvencijo, narodnim programom varstva okolja in nekaterimi smernicami EU sprejela Odlok o gospodarski javni službi odvajanja in čiščenja odpadnih in padavinskih voda, kjer je določen način ravnanja z odpadnimi vodami in velja za celotno območje občine. V Kranjski Gori so z izgradnjo kanalizacijskega sistema zajeli skoraj 95 % vseh uporabnikov, zato tudi planinske postojanke ne morejo biti izjema. Gre za 9 planinskih postojank: Dom v Tamarju, Koča v Krnici, Mihov dom na Vršiču, Koča na Gozdu, Erjavčeva koča na Vršiču, Poštarski dom na Vršiču, Aljažev dom v Vratih, Staničev dom in Triglavski dom na Kredarici.

Občina Kranjska Gora bo vztrajala pri zahtevah po ureditvi čiščenja in odvajanja odpadnih voda v visokogorju. Problemi se morajo začeti reševati takoj, rok za ureditev stanja pa je konec leta 2002. Po tem roku bo občina preko pristojnih inšpekcij zah-

tevala ustrezne ukrepe. V Triglavskem narodnem parku in na Planinski zvezi Slovenije prizadevanja in ukrepe občine Kranjska Gora podpiramo.

Sredi novembra je bil sklican sestanek predstavnikov PD, ki upravljajo koče, PZS, občine Kranjska Gora, TNP in Inšpektorata RS za okolje in prostor. Na srečanju so bili upravljalci koč seznanjeni z dejavnostmi in načrtovanimi ukrepi občine v zvezi s čiščenjem in odvajanjem odpadnih voda. Sestanek pa je bil sklican tudi zato, da se planinskim postojankam pomaga pri iskanju primerne rešitve problema, ki bo strokovno utemeljena ter v skladu s predpisi. Zavedamo se, da rešitve problema čiščenja in odvajanja odpadnih voda niso enotne in enake za vse postojanke, zato je potrebna temeljita analiza stanja.

Na sestanku sta bila izoblikovana dva sklepa, s katerima so se strinjali vsi prisotni.

1. Triglavski narodni park bo s sodelovanjem PZS, posameznih društev ter Inšpektorata RS za okolje in prostor pripravil študijo s podrobno analizo stanja in idejnimi rešitvami za posamezne koče. Z delom bodo pričeli takoj, zaključek študije pa načrtujejo spomladi leta 2002.
2. Analiza stanja in idejne rešitve bodo osnova za odločitve za konkretno reševanje problemov in možno kandidiranje za razpisana mednarodna sredstva.

Uspešno reševanje problema čiščenja in odvajanja odpadnih voda v visokogorju pri planinskih kočah na območju občine Kranjska Gora bo tudi osnova za nujno nadaljnje delo pri reševanju teh problemov na celotnem območju Julijskih Alp.

Ujeta minljivost

Moderno ledno in kombinirano plezanje

Piše: Aljaž Anderle

Mrzlo je. Sneg in led oklepata zemljo. Prej živahne vode so obnemele. Žuborenje zamenjajo nemi kriki iskrivih kristalov, ostrih sveč in ledenih plošč. Modrikasti nadih okolice včasih preseka žarek svetlobe, ki iz kristalnih tvorb izvablja čudovite barvne simfonije. Drugega življenja skorajda ni. Zemlja počiva. Zasnežene poti, pobočja in z globokim snegom zasute doline pa kljub temu predajo ozke gazi, ki vodijo k ledenim katedralam. Vsaka nosi svoj pečat, ima svoj namen in cilj. In vsaka ima svojo zgodbo.

Za ledno plezanje je značilno gibanje po bolj ali manj strmih, navpičnih ali celo previsnih ledenih vesinah s pomočjo posebne tehnične in zaščitne opreme – predvsem cepinov in derez. Oprema je danes povečini že namensko zasnovana za specifične zahteve lednega plezanja, kar se kaže predvsem v ergonomiji in geometriji derez in cepinov, pa tudi oblačila iz gore-texa imajo posebne, za plezanje prinejene kroje. Pleza se predvsem s cepini dolžine 45 ali 50 cm in z derezami, ki imajo vertikalne prednje zobe. Kar se tiče samega plezanja, je v principu enako kot v skali. Varovanje se namešča predvsem v led s pomočjo lednih vijakov. Načina

plezanja sta v osnovi dva: prosto ali tehnično. Prosto je zahtevnejše in pomeni, da se plezalec med plezanjem ne sme obesiti v klin ali zapičen cepin, da bi počival, niti med nameščanjem varovanja.

Težavnost plezanja je odvisna od naklona ledu, dolžine strmih raztežajev, kvalitete in količine ledu. Zaenkrat ima težavnostna lestvica 10 stopenj, pri čemer pa najvišje ocene predstavljajo kombinirane, skalno-ledne smeri, splezane prosto s tehniko »drytoolinga«. Ledeni slapovi sežejo povečini do sedme stopnje. Strmi in težji slapovi so ponavadi iz manj homogenega ledu, ki pogosto tvori prostostoječe ledene sveče, tudi več deset metrov visoke. Razumljivo je, da se v takih razmerah kaj hitro poveča nevarnost početja, predvsem zaradi slabih možnosti varovanja, velike izpostavljenosti plezalca in velikih fizičnih naporov. Za ilustracijo: V težkem slapu plezanje enega raztežaja pogosto traja celo uro, v ekstremnih razmerah pa nekajkrat toliko. Atmosferski pogo-

ji lahko na vzpon precej vplivajo: višje temperature ga pogosto olajšajo, nižje pa otežijo. Noben vzpon pa se praviloma ne konča, ko dosežemo vrh smeri, pač pa šele, ko se vrnemo na izhodišče, tja, kjer smo s turo začeli. Sestop neredko predstavlja še poseben izziv in zahteva dodatno koncentracijo, saj je včasih kočljivejši in nevarnejši od samega vzpona. Pogosto so se prav na sestopih dogajale nesreče bodisi zaradi utrujenosti bodisi zaradi premajhne pozornosti ali nepredvidenih dogodkov .

1. ponovitev Lambade, WI 6+, Prisojnik, 1999 (foto: Dejan Jekovec)

Bilo je leta 1995

Vasica Ceillac v francoskih Alpah. Zamrznjena sveča smeri Sombre heroes. Klemen in jaz. TV-kamere. In množica lednih plezalcev z vsega sveta, ki so prišli na mednarodno srečanje lednih plezalcev v Argentierre la Besse. Med plezanjem raztežaja, ki ga je kot vodilni splezal Klemen, sem se na moč trudil, da bi deloval samozavestno, zanesljivo, lahko in nemara celo elegantno. Zelo slabo mi je uspevalo. Čez tistih petnajst metrov približne navpičnice sem se »pribasal« približno tako kot prej že čez precejšnje število domačih slapov: s preveliko zalogo zanesljivosti, mehaničnimi gibi, z otrdelimi prsti v okornih rokavicah in vse večjo otrdelostjo v podlakteh, ki je zanesljiv indikator naraščajoče kislosti v mišicah. Kot ponavadi je vertikale k sreči zmanjkalo malo prej kot mojih pojemajočih moči. V tistih trenutkih sem se počutil popolnega zelenca.

Med najino predstavo sta se namreč v isti sveči zgodila dva dogodka. Najprej se je od nekod pojavil tip, oblečen popolnoma v črno. Medtem ko sem izza svojega goreteksa buljil v njegove oprijete pajkice, se je spravlil naravnost v svečo in jo v zaporedju povezanih, elegantnih in prefinjenih gibov brez enega samega poštenega udarca v led dobesedno preplesal.

Na drugi, previsni strani pa se je TV-ekipa ukvarjala z dolgolasim Kanadčanom, ki je spominjal na Indijanca. Ta se je nenavezan sprehajal gor in dol po ledenem previsu z zanesljivostjo, značilno le za najboljše ledne plezalce. Če je mož v pajkicah domala plesno in koreografsko dodelano opravil s smerjo, pa je vsak močan udarec cepina dolgolasega Kanadčana izkazoval brezkompromisno zanesljivost, samozaupanje in popolno kontrolo.

S Klemenom sva malo buljila in sama pri sebi čutila, da je razkorak med zgornjim povprečjem, kamor sva takrat sodila, in pravkar doživetim vrhunstvom širooooko širok.

Kar malo sva se zamislila.

Leto dni kasneje

Bil je čas spoštovanja, sprejemanja lastne majhnosti. Čas vere in upanja.

Ledu sva se še vedno bala in mu nisva povsem zapala. Z nobeno vertikalo se nisva spoprijela sproščeno. Led je le počasi začel razkrivati svoje skrivnosti. Da tudi on živi in diha. Da se razneži, ko ga obliva sonce, in otrdi v hudem mrazu. Da rad sprejema ljudi, ki iščejo pot preko njega in ki ga sprejmejo takšnega, kakršen je. Ki ga ne jemljejo zviška, ne podcenjevalno in ne površno. Ki se za vedajo svoje majhnosti v njegovem naročju.

Tiste zime je nastala Sveča za Fula v spomin mojemu očetu, pa Fulova Rida, ki bo spominjala na vozniške prigode njegovega sina. Neposredno pred vzponom smo namreč z avtom iztirili na nekem ovinku tam pri 5. kilometru vršiške ceste in padli v gozd pod njo. Nato smo s škripci in jeklenico

Zakaj led? Zakaj plezati po teh navidez krušljivih in hudo nevarnih tvorbah? Težko je opredeliti vzgibe, ki vlečejo k takemu početju. Gre za zelo različne stvari, kot so odkrivanje novega, neposreden in intenziven stik z naravo, samopotrjevanje in samodokazovanje. Do neke mere pa gre tudi za doseganje športnih rezultatov in tekmovalnost, čeprav je to zadnje že bolj posledica kot vzrok.

Vendar je ledno plezanje tudi več kot le to. Meni pomeni posebno strast, ki se vsako leto znova prebuja. Ta strast ni povezana s plezalskim užitkom, ker ta pri težkih vzponih ni prisoten. V mnogih pogovorih s kolegi soplezalci smo se večkrat strinjali v eni stvari: da počnemo te stvari zato, ker se je tako lepo vračati nazaj

Prve resnejše vertikale: L'ira di Beppe, Val Di Daone, WI 6 (foto: Klemen Premrl)

domov in vse skupaj podoživljati. Motiv zgodnjega zimskega vstajanja, tovorjenja težkih nahrbtnikov, zmrzovanja na stojšičih, izogibanja padajočemu ledu, tuširanja z ledeno vodo in prhkim snegom je večplasten in težko razločljiv ... Nikakor ne gre pri tem za brezbriznost do življenja ali za pretirano samozavest. Vsaka intenzivna izkušnja kvečjemu omogoča, da dojemamo naravo in življenje še globlje in ju tudi bolj cenimo. So trenutki vsako leto, ko mi osivi kakšen las in si med plezanjem prisežem, da

bom za tisto leto zaključil s tem početjem, če le pridem zdrav nazaj. Plezanje občutim precej osebno in kot nekakšen dialog med menoj in naravo, dialog, v katerem vedno igram podrejeno vlogo. Uspeh mi ne pomeni zmage in občutki ob tem niso zmagoslavje. Vedno in predvsem so tu veselje, olajšanje in hvaležnost, da je bil konec srečen. Ne obstajajo zmagovalci in ni poražencev.

zvlekli avto nazaj, ga za silo usposobili za vožnjo in odšli – plezat.

Dve leti kasneje

Bil je čas razumevanja, odločenosti in želja.

Led naju je vodil v najskritejše kotičke. Učila sva se in rasla skupaj z lastnimi željami. Kje so meje? Koliko mi je dovoljeno? Led se je tistega leta iskril kot še nikoli. V gorah, ob potokih, v zelenih dolinah, pod sivimi ledeniki.

Tistega leta je led pokazal, da človeku ne zadostujeta le njegova pripravljenost in znanje. Led ima moč kadarkoli in kjerkoli uveljaviti svojo voljo. Človek se mora vedno podrediti njegovemu diktatu. Sicer postane sam igrača v rokah višjih sil. Iskala sva najtežje slapove. Plezala sva v Italiji, Avstriji, Sloveniji, Franciji. V steni Aiguille Verte sva spoznala naravno hišo groze pod podirajočim se serakom. In se naučila biti ponižna, skromna in neskončno hvaležna.

Tri leta kasneje

Bil je čas potovanj in veselja. Bil je čas utrujenosti.

Dano nama je bilo obiskati domovino lednega plezanja, spoznati led v daljnih gorah. Iskala sva poti skozi zamete na mrzlih prelazih, poslušala sva tišino v divjih dolinah, tavalala sva v brezkončnih

Ledni plezalci smo si precej podobni v svojih razmišljanjih, na kar kažejo tudi besede Andija Orglerja, znanega avstrijskega lednega plezalca:

»Naše početje je v času navidezne resničnosti, televizije in potrošniških vrednot za mnoge težko razumljivo. Zavest o lastni ranljivosti je skoraj izginila in človek zelo avtocentristično gleda na dogajanje okrog sebe. V času, ko svetu vladajo nepremagljivi Filmski heroji, si je vedno težje predstavljati, da je življenja lahko hitro konec zaradi ene same napake. Konec. Če si privoščiš padeč med zahtevnim vzponom, je nemogoče preklopiti na drug kanal, medtem ko se pulijo nameščeni klini. Ravno tako je nedosegljiv topel tuš v času, ko zmrzujemo na varovališču, čakajoč na soplezalca. Gola realnost je edino, kar velja v gorah ... Tam se svet vrtil drugače. Gore postavljajo pogoje in mi jih moramo razumeti, jih spoštovati in se po njih ravnati. Komur to uspe, ima v rokah dobre karte ...«

gozdovih, globokih soteskah in plezala v sončnih stenah.

Led naju je vodil čez prosojne balkone, ozke sveče, zastrte zavese, tanke glazure, globoke zamete, taleče se vertikale in zaledenele ceste. Kazal se nama je v vseh oblikah, ki sva si jih lahko zamislila, in preskušal naju je z največjimi težavami, kar sva jih zmogla do takrat. In povedal nama je veliko tistega, česar še nisva vedela.

Zgodile so se vse želje in sanje. Prva sedmica, številni zelo zahtevni slapovi, avanture v oddaljenih

dolinah, sredi Banffa pa za davek še en razbit avtomobil.

Štiri leta kasneje

Bil je čas novih izzivov in drugačnih dejanj.

Svoje znanje sva začela uporabljati in kombinirati z domišljijo drugih ljudi. Led naju je povabil v dotlej neslutene dimenzije, kjer so se pokazale neštete nove poti. Od svobodnih sveč in tankih ledenih jezikov do umetno zaledenelih stolpov so se ljudje preizkušali, tekmovali med seboj in se učili novih znanj drug od drugega. Človek se veliko hitreje in bolje uči neposredno od vzornikov. Še posebej, če se lahko primerja z njimi. Prva tekmovanja so bila visoka šola lednega plezanja. Kar naenkrat smo se znašli v krogih ljudi, ki lahko sodelujejo pri razvoju in preizkušanju opreme. Ljudi, ki ne sledijo trendom v lednem plezanju, pač pa jih določajo. V Sloveniji smo se spoznali z modernim kombiniranim plezanjem in »drytoolingom« kot tisto tehniko, ki je postala kost za glodanje oz. kamen spotike v slovenskem alpinističnem prostoru.

Pet let kasneje

Bil je čas napredka in uspehov in čas opozoril.

Vedno več nas je bilo, ki smo začeli posegati v najbolj nedostopne ledene kotičke. Vznemirili smo ledene sveče, ki so desetletja obstajale nedotaknjene. Svoje sledove smo pustili v krušljivih previsih, v talečih se zavesah, na tankem požledu in v gladkih ploščah. Navidez sva se o ledu in skali naučila že vse. A samo navidez.

Ledno plezanje se v zadnjem desetletju pospešeno razvija in popularizira. Sodobno kombinirano plezanje in pa ledna tekmovanja so izraz tovrstnih trendov. Čeprav se obe disciplini odvijata v različnih okoljih –

eno v družbi samotnih sten, drugo pa na očeh množice gledalcev -, ju družijo čedalje večja akrobatika, potreba po namenskem treningu in uvajanje novih, inovativnih tehnik plezanja. Za ta namen plezalci svojo opremo dodatno predelujejo in izpopolnjujejo, kar se v neki meri odraža tudi pri proizvajalcih, ki na trg pošiljajo vedno več strogo namenske opreme za te dejavnosti.

Raven opreme in plezanja ter fizične pripravljenosti se je dvignila čez vse prej znane meje. Plezali smo smeri, ki za običajne predstave niso povsem normalne. Ob vsem tem pa smo drug drugemu dokazovali, da še nismo pripravljeni na najtežje.

Šest let kasneje

Na drugem koncu sveta je bila množica ledenih plezalcev zbrana v prostranem kanjonu. Med seboj so tekmovali in se primerjali v hitrem plezanju kombiniranih, skalno-lednih smeri. Nekoliko zadihan se je tip, oblečen v črno, spustil z vrha zadnje smeri. Zadovoljen. Glede na razmere je iz sebe iztisnil vse, kar je znal, in skoraj brez tveganja dosegel enega boljših rezultatov. Počasi je stopil v ozadje, da bi spremljal plezanje prijateljev, ko so mu prišle na uho besede enega izmed prisotnih: »That was a good climb. He's a very good climber.« Presenečen se je zavedel dejstva, da so bese-

Značilnost kombiniranega (angl. mixed) plezanja je ta, da v opremi za ledno plezanje povezujemo kopne in ledene dele smeri. Ključni deli smeri so se iz ledu prenesli v odseke kopne skale, ki jih je treba preplezati, po-

gosto kar s cepini v rokah in derezami na nogah. Takšna tehnika uporabe ledne plezalne opreme – cepinov in derez – se v angleščini imenuje »drytooling«. Razumljivo je, da tovrstno plezanje zahteva prvovrstno poznavanje lednega plezanja, poseben občutek za uporabo cepinov in derez ter visoko stopnjo telesne pripravljenosti. Pridobivanje teh kvalitete pa terja svoj čas, zato so se nekateri alpinisti že specializirali za tovrstne vzpone in svoje sposobnosti prignali do izjemno visokih meja. Tako plezanje je izjemno atraktivno, saj se ponavadi odvija v močno previsnih in izpostavljenih smereh. Tisti, ki ga je smiselno ovrednotil in sistematiziral, razčlenil njegove prvine in tehnike ter o njem napisal priručnik, je bil Američan Jeff Lowe. Jasno je, da je on tudi avtor prvih kombiniranih smeri, ki so bile za tiste čase prav

akrobatske. Njegov Octopussy je danes ocenjen z M8.

Razvoj pa se je v zadnjih dveh letih šele prav razbohotil. Delo Jeffa in Alexa Lowa nadaljujejo Stevie Haston, Will Gadd, Mauro Bole – Bubu in množica mlajših alpinistov, ki predstavljajo meje mogočega vse višje. Danes že poznamo smeri z oceno M11, možnosti pa je še ogromno – predvsem pri prenosu teh modernih tehnik plezanja v velike, alpske in himalajske stene.

de, ki so letele nanj, prišle iz ust dolgoletnega Kanadčana, spominjajočega na Indijanca.

Ena od največjih legend kanadskega lednega plezanja, Guy Lacelle, je z njimi sklenil poglavje, ki se je pred šestimi leti začelo pisati v tisti ledeni sveči v Ceillacu.

To, da sem bil tega dne oblečen v črno, pa je bilo seveda naključje.

Nehajska 61 | 10000 ZG | Hrvaška
t/f +385 1 363 88 40 • 301 65 88
e vmd@open.hr • i www.vmd.hr

KORZIKA za planince in plezalce | 19 - 30. juni 2002.
ELBRUS 5462 m | juli 2002.
TIBET avgust 2002.
KILIMANJARO Machame Route | 04 - 14. februar 2002.

ZA PLANINCE in LJUBITELJE NARAVE

Narodni parki Hrvaške
Maj, Juni, September, Oktober

ZA VSE

Letalske karte za Vaše otprave
Svetovanja pri organizaciji

Naša smer

Ledena avtocesta pod Ledinskim vrhom

Ledinski slap nad Jezerskim

Pise in Foto: Boris Strmšek

Zgornji Ledinski slap

Počasi premikam smuči in iščem najugodnejšo linijo, medtem ko me nahrbtnik vleče navzdol. V spodnjem delu gore z očmi poiščem svetel trak ledu, ki se vzpenja čez skale. Ja, to bo še zanimiv dan! Pod grapo, ki vodi skozi ozek prehod nekam pod zasnežene stene, me čaka Marko. Zatakneva smuči v sneg in nadaljujeva peš. Kmalu se grapa razširi in razdeli na dva dela, najina pot vodi proti levi navzgor. In potem se ledena gmota pokaže v vsej svoji velikosti. Kar malo se mi zatresejo kolena, ko stojim pod mogočnim zaledenim slapom ves majhen in iščem kakšen dober izgovor, da ga odprašim nazaj proti dolini. A nič pametnega se ne domislim, bo treba kar spraskati čez tale led. Pa ni hudega na začetku. Prvi raztežaj splezava nenavezana, vodstvo drugega pa si nekako priborim. In nato sem pod široko strmo svečo kar vesel, da bo tam preko vodil moj soplezalec.

Z izkušnjami je lažje in lepše

Končno je prišla prava zima, čeprav smo na začetku decembra nekoliko v dvomih načrtovali zimske vzpone. Pa saj je zima vedno prava, le prilagoditi se ji je treba. Res pa je, da so naše želje včasih neuskklajene z razmerami, sanjamo o tistem, kar je takrat pač težko izvedljivo, obenem pa pozabljamo na veliko drugih dobrih možnosti, ki se v danem trenutku ponujajo. Kakorkoli – v zadnjih letih je pozimi ena izredno popularnih panog plezanje zaledenih slapov, ki pa ima eno majhno pomanjkljivost – led. Lahko se zgodi, da ga boste v kakšni sezoni videli le za vzorec (spomnite se prejšnje zime), kakšno leto pa se ga boste preobjedli. Pa predvidevamo, da ga bo letos dovolj in še preveč, mi vsi pa v dobri Formi, super zdravja, dovolj bomo imeli tudi časa, denar ne bo težava, preizkusiti je treba zadnji model derez, novi čevlji so se tudi lepo obnesli, pravkar pa ste prinesli iz trgovine povsem nova ledna orodja. Kako lepo se svetijo, prav super se podajo k vašemu no-

vemu gore-tex kompletu. In kaj še čakate? Ah, ne veste kam, pojma nimate, kje bi našli led, saj še niste preplezali niti enega samega slapu!? Ja, še eden tistih, ki je nasedel reklamam. Zelenec pač! No, tokrat vam ne bomo kaj prida pomagali pri izbiri ture, le usmerili vas bomo. Če nimate izkušenj iz plezanja v ledu, bo treba v kakšno alpinistično šolo ali pa najeti vodnika. Oboje nekaj stane in ko boste preplezali dovolj metrov (lažjega) ledu po dolinah, kot so na primer Logarska, Tamar, pa Koritnica in še kje, se boste podali tudi v kakšen bolj znamenit (težji) kos ledu. Z izkušnjami je zagotovo lažje in tudi lepše. Lahko si izberete na primer slap LuciFer blizu Gozda – Martuljka, ki je bil januarja 1979 prvi preplezani slap pri nas. Lahko pa se odpravite tudi na Jezersko, kjer je pod Ledinskim vrhom naš tokratni cilj – Ledinski slap.

Spodnji Ledinski slap

Spodnji in zgornji »ledinc«

Ledinski slap pravzaprav sestavljata dva slapova – Spodnji in Zgornji. Prvi je precej višji in tudi težji, povezuje pa ju grapa. Ni nujno, da prepletezate kombinacijo obeh slapov (Zgornji seveda ne gre brez Spodnjega), vsekakor pa povezovalna tura predstavlja kar pošten zalogaj, še posebej v povezavi s sestopom. Tukaj gre opozorilo predvsem tistim, ki se pozimi sicer navdušujejo za zaledenele slapove, o pravem gorništvu pa imajo bolj malo pojma. Pobočja proti Ledinam oziroma Vadinam, po katerih poteka sestop, so tudi plazovita, zato je potrebna previdnost. Lahko sestopite tudi po pobočjih desno ob slapu navzdol do tako imenovane Lovske grape. S poraščenelega roba splezate navzdol po ožjem žlebu (lahko se tudi spustite ob vrvi), ki vas privede v nekakšen kotel in nazaj pod slap. Pri načrtovanju ture je čas za sestop kar pomemben, saj so zimski dnevi kratki. Bodite hitri ali pa naročite mesečino. Čelne svetilke so tako del obvezne opreme. Za dostop pod slap in nato sestop nazaj proti avtomobilu lahko uporabite smuči, predvsem povratek bo tako precej hitrejši. A ne pozabite, da je smučanje v plezalnih čevljih, ki so precej nižji od turnosmučarskih, lahko tudi neprijetno in nevarno. Nikar si ne polomite nog, potem ko ste opravili s slapom in varno sestopili!

Ledinski slapovi se že ponašajo s solidno težavnostjo, natančneje Spodnji VI- in Zgornji V+, celotne ture z grapo vred je za okoli 400 metrov, čas pa je odvisen predvsem od vaše pripravljenosti – od dveh do osmih ur. Slap je opisan v vodniku Jezersko (PZS 1999) in v nekaj starejših vodnikih po zaledenelih slapovih. Prvi so ga preplezali Peter Markič, Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik januarja 1981, zgornji del pa sta dodala Zvone Peterlin in Uroš Rupar tri leta kasneje. Ko vas bo sredi slapu navijalo, medtem ko boste viseli na svojih najmodernejših lednih orodjih (strojih), pomislite na cepine, s katerimi so prvi plezalci zmogli smer.

Najtežji del predstavlja široka navpična sveča v osrednjem delu Spodnjega Ledinca (tretji

raztežaj), katere težavnost pa kroji predvsem kvaliteta ledu. Za vzpon boste potrebovali vsaj 10 lednih vijakov. Z vrha Zgornjega slapu se je treba spustiti nazaj do vznožja, za kar boste potrebovali kakšen klin. Lahko pa seveda uporabite katero od tehnik za spust brez puščanja opreme, na primer spust na cepine ali ledni vijak. Če nimate dovolj tovrstnih izkušenj, pa tega raje ne počnite.

Voda za rokave

S strani gledam, kako Marko napreduje čez navpično svečo. Zavije ledni vijak, vpne vrvi, sledijo udarci s cepini, prestavljanje nog, na katerih so ostre dereze, spet ledni vijak ... Navzdol padajo kosi ledu, na srečo pa sem izven njihove vpadnice. No ja, tu in tam me kakšna kocka za v viski vseeno pozdravi po nosu. Daleč zgoraj Marko izgine za rob in kmalu sem na vrsti. Saj bi spustil koga naprej, pa sem sam na tem koncu vrvi. Malce neprijetno, pa mi ne preostane drugega, kot da se odpravim. Pljuniti v roke nima smisla, saj je vlage naokoli dovolj. Še preveč. Ko se »matram« navzgor na konicah derez in cepinov, ki kmalu predstavljajo neprijetne uteži v rokah, me pozdravljajo curki vode, ki tečejo čez led in najdejo pot tudi za rokave in nato ob telesu ter skozi hlačnice do čevljev. Brrrr! Na srečo voda zamrzne samo na oblačilih, pod njimi pa le neprijetno hladi. Največjo težavo predstavljajo ledni vijaki, ki nikakor nočejo nazaj ven iz ledu. Pravo nasprotje mojih cepinov, ki pa jih tu in tam kar zataknem med ledene sveče ali pa v luknje Markovih cepinov. Primerno navit se privlečem do roba, kjer se led malo položi, pogled med derezami navzdol pa je veličasten. Do vrha bo lažje. Naslednji raztežaj je treba plezati previdneje, saj je ledu malo, nato zagaziva še navzgor po grapi do drugega slapu. Tam so razmere za plezanje idealne, razgled pa vse boljši. Na robu najdeva zaviti ledni vijak predhodnikov. Z veseljem ga uporabiva, nato se prične iskanje sestopa. Že v mraku rijeva po snegu navzdol in bolj po sreči najdeva strmi žleb, ki naju pripelje nazaj pod slap. Kmalu sva tudi pri smučeh. V mesečini odvijugava proti dolini. Z nekaj padci seveda.

Predavanje Pavleta Kozjeka

3. decembra 2001 je imel Pavle Kozjek v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma predavanje z naslovom Desetletje v Andih. Poleg svojih vzponov je Kozjek z izborom diapozitivov predstavil nekatere od pomembnejših dosežkov ostalih slovenskih »andinistov«. Za zaključek je prikazal še 20-minutni amaterski film z naslovom Blanca in Huayhuash, ki prikazuje aklimatizacijo v Cordilleri Blanci (Llanganuco, Pisco) ter odpravo v odmaknjeni Huayhuash (v ostenje Jirishance).

Uvodni nagovor je imel Tone Škarja, načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva PZS. (V.H.)

Športno plezanje in balvaniranje

Zadnje tedne je Erik Švab (AO SPDTrst) opravil nekaj dobrih vzponov v kratkih športnih smereh in v balvanškem plezanju. V domačem plezališču na Obalni cesti je uspel v 6. poskusu ponoviti smer »Santa Esmeralda«, ki je ocenjena 8a. Isti dan pa mu je uspel tudi vzpon v bližnji smeri »Cocomo«, prav tako 8a. To smer je sicer že preplezal (bila je njegova prva smer z oceno 8a) leta 1993 in je potem ni več plezal, zdaj pa jo je po 8 letih preplezal v tretjem poskusu. Tudi dejstvo, da je v istem dnevu opravil uspešne vzpone v dveh smereh, ki niso zelo daleč od njegove trenutne meje... (8a+), je dober pokazatelj forme, ki je predvsem posledica uspešnega treninga na balvanih. V zadnjih dveh mesecih je tako preplezal že 5

smeri z oceno 8a do 8a+ in za večino porabil 3 ali 4 poizkuse, malo bolj se je moral posvetiti samo Santi Esmeraldi, kjer je plezanje zelo delikato in lahko vsak trenutek padeš. Pred kratkim pa je tudi v balvaniranju opravil dober vzpon v dolini Malta v Avstriji nad Spitalom. Tam je pred dvema tedni v prvem poskusu preplezal smer »Da Schuastabauas Frons« ocenjeno Fb 7b+, ki jo je sicer že enkrat probal, ko je bil v Malti spomladi. (E.Š.)

Zaključek državnega prvenstva v športnem plezanju

S tekmo v Škofji Loki se je zaključilo letošnje državno prvenstvo v športnem plezanju. Tretja tekma je določila končne zmagovalce, predvsem pri moških je bilo napeto do konca. Šele superfinale je odločil zmagovalca, saj si je po finalu kar osem plezalcev delilo prvo mesto. Na koncu sta zmagala Franci Jensterle in Aljoša Grom, tretje mesto sta si delila Matej Sova in Klemen Bečan. V skupnem seštevku je zmagal Jure Golob pred Jensterletom in Sovo. Med mladinci je bil v Škofji Loki najboljši Bečan, v skupnem seštevku pa Tomaž Valjavec. Za zmagovalko zadnje tekme in seveda tudi skupno zmagovalko Martino ČuFar so se v Škofji Loki uvrstile po vrsti Maja Vidmar, Katja Vidmar in Natalija Gros, v skupnem pa je druga Grosova, za njo so Eva Tušar, Maja in Katja Vidmar. Maja in Katja sta bili tokrat tudi na prvih dveh mestih med mladinkami, v skupnem seštevku pa je pred njima zmagala Natalija Gros. (B.S.)

Svibno

Turistično-zgodovinsko-gozdne učne poti: Vodnik. Študijski krožek Svibno, 2001.

21. oktobra lani so se na Svibnem ob jesenskih dobrotah zbrali številni ljubitelji narave in kulturne dediščine, da bi jim člani Študijskega krožka Svibno predstavili svoje delo, med drugim tudi vodnik po treh poteh po dolini Sopote in okoliškem hribovju, ki skupaj predstavljajo celoto. Prva, krožna pot vodi od Svibnega na grad in v Jatno. Druga je z vzponom na vrh Jatne smiselno nadaljevanje prve, tretja pa je najdaljša in nas popelje z Jatne v dolino Sopote, nato pa strmo na Vetrni vrh, ponovno v dolino in še enkrat v breg do izhodišča na Svibnem. Priložena karta z vrisanimi potmi in označenimi zanimivostmi nam olajša orientacijo in odločitev, katero pot bomo izbrali, pač glede na svoje zmožnosti. Vse zanimivosti,

od mogočnih ruševin svibenskega gradu pa do na videz preprostih znamenj, so podrobno opisane v vodniku. Pomembno mesto imajo tudi zanimive rastline, predvsem gozdne, saj velika večina poti poteka po gozdovih, zato ne preseneča, da so gozdarji aktivno sodelovali pri njihovem nastajanju. Na krajevni enoti Zavoda za gozdove v Radečah (tel. 03 5688485) dobite tudi vse informacije o poteh in vodniku.

Igor Maher

Bohinjski planinčki

Da ima v Bohinju dež mlade, že vemo. Novico, da je Planinsko društvo Bohinj – Srednja vas v zadnjem obdobju (ponovno) dobilo zagnano družino mladih, pa vedo še preredki. Brez kančka slabe vesti lahko že na začetku zapišemo tisto, kar je ponavadi napisano na koncu: o njih in »njih« bomo še slišali! **Andrej Rožič**, načelnik mladinskega odseka, je imel čast napisati uvodnik v prvo številko odsekovskega glasila. Zato dogodku primerno drzno, samozavestno in smelo razmišljanje: »Že res, da smo Bohinjci svetovljani, sposobni marsikatere aktivnosti. Toda menim, da bi bilo pomembno poskrbeti za starrek: Vsak Bohinc' planinc'!«

In so se lotili – pri najmlajših, mladostnikih in mladih. Še prej pa so poskrbeli za lepo število tistih, ki jim bodo čez leto ponudili roko in nasmeh na planinskih poteh. Triindvajset vodni-

kov Planinske zveze Slovenije, mentorjev planinskih skupin in ostalih članov je v letu 2000 izvedlo 18 izletov, pohodov in tur. In en tabor na Uskovnici, ki je takoj dobil mlade. Opisani so z duhovito in dokumentarno fotoreportažo, z rezultati odgovorov udeležencev na poseben vprašalnik in kratkimi, a toliko bolj zgoščenimi opisi udeležencev. Na tridesetih straneh Formata A5 ne manjkajo niti hriboskop, križanka in humor, za vzpostavljane gorniške naveze v prihodnosti pa poskrbi predstavitevni članek Gorske reševalne službe Slovenije – postaje Bohinj. Za tiste »z močnejšimi nogami« je gorsko-kolesarski prispevek, glasilo pa skleneta napovednik programa v prihodnje in iz Domžal izposojenih Pet minut za starše.

Pod začetni in razgibani bohinjski sir sta se podpisali dve Mojci – Odarjeva in Rozmanova. Njima namenjamo vprašanje, ki ga je priobčil Žane iz tretjega razreda: »Zdaj me pa zanima, kam bomo še šli in kaj bomo delali?« Karkoli že bo: srečno!

Borut Peršolja

Josip Lavtižar

V decembrski številki revije Ognjišče je Silvester Čuk v rubriki Obletnica meseca predstavil Josipa Lavtižarja, velikega ljubitelja planin, pa tudi zgodovinarja, potopisca, glasbenika, pisatelja in duhovnika. 47 let je bil župnik v Ratečah, kjer je vzljubil čudovito dolino Planice, zaradi česar je večkrat prišel navzkriž s prijateljem Aljažem, ki je hvalil svoja Vrata. (I. M.)

V ospredju Mednarodn o leto gora

V 62. številki (oktober 2001) informacijskega biltena, ki ga četrtletno v štirih jezikih (tudi v slovenščini) izdaja Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA), so uvodnik in prva članka posvečeni Mednarodnemu letu gora 2002. Predstavljena je tudi poletna akademija Žarišče Alpe, ki jo je CIPRA letos avgusta organizirala že četrtič. V osrednjem se-

minarju so obravnavali metode in zasnove krajinskega načrtovanja v alpskih državah. Med novimi publikacijami nas bilten seznani z zbornikom letne konference CIPRE v Trentu 2000 z naslovom Alpski turizem, napove pa tudi 2. poročilo o Alpah. Kritično poročilo nas seznani z zasedanjem Stalnega odbora Alpske konvencije pod italijanskim predsedstvom, bilten pa zaključujejo krajši prispevki za belo in črno listo in kratka poročila iz posameznih dežel, kjer še vedno pogrešamo prispevke iz Slovenije. Bilten si lahko ogledate tudi na spletni strani www.cipra.org. (I. M.)

Plazovi in druge nesreče

Zadnja številka (14-15) Ujme, revije za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, prinaša vrsto člankov, zanimivih tudi za planinsko srenjo. Velik del je namenjen plazu Stožje pod Mangartom. Geografske vidike nesreče je opisal Blaž Komac, posledice in ukrepanje ob nesreči je predstavil Bojan Ušeničnik, Bojan Majes analizira plaz in možnosti njegove sanacije, Aleš Horvat predstavi hudoourniški vidik, Borut Petkovšek geološke značilnosti plazu, Ana Petkovšek geološko-geotehnične raziskave, Boštjan Tavčar mobilni sistem javnega

alarmiranja, Mihael Ribičič pa značilnosti drobinskega toka, ki jih obravnava tudi Matjaž Mikoš. V zvezi s plazovi je zanimiv tudi članek Dragomirja Skoberneteta o slovenskem izrazoslovju za pobočna premikanja. Pavle Podobnik predstavi analizo nesreč in reševalnega dela Gorske reševalne službe v letu 1999. Za tiste, ki se pozimi podajajo v gore, pa je zanimiv članek Clauda Sergenta o preobrazbi snega. (I. M.)

Korak za korakom

Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla – Vojka iz Vipave je v izvorno oblikovani brošuri Korak za korakom predstavil planinarjenje v centru. Gradivo so zbrale in uredile Andreja Gantar-Černic, Helena Kravos, Irena Kranjc in Lucija Batič, Tamara Srebot je sodelovala pri izdelavi naslovnice, Lojze Adamič pa je vse računalniško obdelal. Planinarjenje je namenjeno obogatitvi življenja otrok in pridobivanju novih izkušenj, kar razberemo tudi iz slikovitih prispevkov posameznih otrok, ki z besedo in sliko predstavljajo svoja doživetja na številnih planinskih poteh. Vzgojiteljice pa so v brošuri zbrale še svoja razmišljanja o pomenu pohodništva in gibanja v naravi za njihovo delo. (I. M.)

E6/E7-YU ali SLO/(SI)?

Po enajstih letih samostojnosti Republike Slovenije bi bil že čas, da se zgodi »čudež« tudi pri obeh slovenskih poteh, z oznakama E6 in E7 vključenih v evropske pešpote.

Da ne bo pomote, obe pešpoti sta vzorno označeni in vzdrževani, za kar gre zahvala tako gozdarjem kot v zadnjem času markacistom Planinske zveze Slovenije, ki skrbijo za obe, »zatika« pa se pri njih tiskanih opisih, vključno z dnevniki v njih. In še kje!

Na naslovnici prvega sicer piše, da se bo hodilo po poti »Od Drave do Jadrana«, kar je sicer res, ni pa res, da je to še vedno pešpot E6-YU. In ni res, da se pot konča na Hrvaškem, v Kastavu ali celo na Reki, saj je bila po osamosvojitvi Slovenije speljana od Snežnika naprej k morju po naših krajih in po naši zemlji, trasa tega dela poti pa je opisana na bednih Fotokopijah, če jih seveda sploh dobiš.

In če je na starih žigih te poti še vedno najti oznake YU, bi verjel, da bodo na tem, novem delu na voljo žigi z oznako SLO. Vsaj leta 1999, ko sva s soprogo »delala« ta del poti, temu ni bilo tako, še več, izvirna žiga E6-SLO sta bila le na kontrolnih točkah v Ilirski Bistrici in na »končni postaji«, v zdravilišču Krke v Strunjanu, drugje pa jih sploh ni bilo in sva jih nadomeščala z lokalnimi gostinskimi, turističnimi in podobnimi.

Tako niti takratni oskrbnik na Slavniku ni vedel, da je prenov-

ljena E6 speljana proti morju mimo njihovega planinskega doma, podobno je bilo tudi pri jami Dimnice, kjer je vodnik poznal ljudi, ki so na novo markirali E6 k jami in naprej, ni pa niti slutil, da naj bi bila prav pri jami tudi njena kontrolna točka, seveda opremljena z ustreznim žigom.

In še eno razočaranje, za prehojeno pot E6 sva lani prejela priznanji in znaka, vse še iz bivše države, seveda s simbolno kratico YU.

Da se ne bi ponavljal, vse zgoraj povedano velja več ali manj tudi za E7, so pa žigi od Bistrice pri Sotli naprej »slovenski«, le da so jih v sedmih letih obstoja podaljšane poti večino ali založili ali izgubili ali pa so bili ukradeni, nekateri niso dosegli ob nedeljah (npr. v Turistični informativni pisarni v Rogški Slatini) ali pa sploh ne, ker kontrolna točka že dalj časa »ne obratuje« (primer: Pindža, Gornji Petrovci).

Z »boljšo polovico« sva nekako prebolela »YU« v E6, saj sva je velik del prehodila še v stari državi, dokončala pa v zdajšnji, sprašujeva pa se, kakšni bodo najina spominska znaka in priznanji za lani prehojeno E7? Verjetno taki, kot piše v YU opisu te poti, za znak npr. »... na znački sta napisala Pešpot od Soče do Sotle in E7-YU«. Pa se prenovljena in podaljšana pešpot že od leta 1995 dalje uradno imenuje »Od Soče do Mure, E7-SLO«, kot sem prebral v priloženih Fotokopijah k staremu opisu »jugo« E7.

Zdaj ko so prizadevni markacisti vzorno opravili svojo prostovoljno raboto na slovenskih delih obeh evropskih pešpoti, mora nekaj storiti tudi naša

na novo ustanovljena Komisija za evropske pešpote, predvsem pa njena članica, Turistična zveza Slovenije, ki med drugim skrbi tudi za promocijo Slovenije v svetu.

Najti je treba način in sredstva za izdajo novih, veljavnih opisov slovenskega dela evropskih pešpoti E6 in E7 ter poskrbeti za izdelavo ustreznih SLO (morda SI) priznanj in znakov, ki bodo domačim in tujim pohodnikom v ponos in istočasno dokaz, da so prehodili eno izmed njih ali pa kar obe: E6-SLO in/ali E7-SLO. Da pa nas ne bi tudi tu zamenjevali za Slovake, bi bilo pametneje že ob predvideni prenovi uporabiti, tako kot je to storjeno pri slovenskem tolarju, ob oznakah E6 in E7 kar kratico SI.

Šele tako bosta obe pešpoti postali v resnici »naši« in taki, kot ju opisuje v lanski šesti številki sedaj »že bivši« urednik Planinskega vestnika – g. M. R.

Janez Arhar

80 let Jožeta Dobnika

Praznovanje Jožetove visoke okrogle obletnice je Planinsko društvo Pošta in Telekom Ljubljana pričelo s predstavitvijo v glasilu Pod Prisojnikom, katere avtor je Anton Krauhaker. Upravni odbor društva je Jožetovo visoko obletnico svečano obeležil na svoji seji. Predsednik društva Stane Tomšič je opisal njegovo delo, ki je povezano s planinstvom.

Meddruštveni odbor planinskih društev Ljubljana je Jožetu svečano izročil zlati častni znak, ki je največje priznanje Meddruštvenega odbora, na srečanju veteranov 17. 11. 2001 na Rašici, in sicer za veliki prispevek, ki ga je Jože v 40 letih dal v koordinacijskem odboru, pozneje imenovanem Meddruštveni odbor Ljubljana.

Življenjsko-delovna pot Jožeta Dobnika se je pričela leta 1938 v takratni kraljevini Jugoslaviji na pošti Lovrenc na Pohorju. Sledila je premestitev v Maribor. Med drugo svetovno vojno so ga Nemci z družino izselili v Bosno. Po končani vojni je pričel delo kje drugje kot na pošti v Dravogradu, sledil je Šoštanj, nato Celje, končno so ga v letu 1958 premestili v Ljubljano.

Član Planinskega društva PTT Ljubljana, kot se je takrat imenovalo vseslovensko planinsko društvo PTT, je od leta 1953, torej od ustanovitve.

Leta 1959 so Jožeta na občnem zboru društva izvolili za predsednika. Nalogo je opravil celih 21 let, na njegovo željo po spremembi smo s težkim srcem pristali leta 1980, čeprav bi ga radi imeli za predsednika še naprej.

Najmanj 40 let imam srečo, da delam z Jožetom na planinskem področju. Še med svojim predsednikovanjem nas je vedno spodbujal, usmerjal k delu, naravi, goram ter nas na nek način zastupjal z njimi. Vedno je našel rešitve, pokazal inovativnost in nas, nekoliko mlajše po letih, vezal na delo, ljubezen do narave, gora in ljudi, s katerimi smo sodelovali v službi PTT ter planinstvu. Razvoj planinske miselnosti in rekreacije v takratni PTT Slovenije je širil z ustanovitvijo planinskih društev v Mariboru, Celju, planinskih skupinah v večjih mestih, kot na primer Kranju, Novi Gorici, Novem mestu itn. Njegova zasluga je bila tudi, da se je planinstvo v nekdanji skupni državi Jugoslaviji razširilo na 19 planinskih društev v okviru PTT. Planinsko društvo PTT Ljubljana je v času Jožetovega predsednikovanja doseglo razcvet po številu članstva, povečavi Poštarskega doma na Vršiču, srečanjih, zborih in pohodih po Sloveniji. Zbral in uredil je štiri zbornike društva.

Z razbremenitvijo po odstopu s predsedniškega mesta se je s še večjim zagonom začelo Jožetovo delo v društvu, arhiviranje in urejanje društvene zgodovine. Še dejavnejši je postal v Planinski zvezi Slovenije. Leta 1981 je postal njen tajnik ter to delo opravljal tri leta. Od 1983 do 1994 je bil podpredsednik PZS, vmes krajši čas tudi vršilec dolžnosti predsednika. V času njegovega podpredsednikovanja je bil zadolžen za stike s planinskimi društvi. Urejal je obvestila Planinske zveze. Štirinajst let je delal v Planinski zvezi in skrbel za stike s planinskimi društvi velikim veseljem, s spoštovanjem do stroke, do društev, planincev in PZS ter si pridobil velik

ugled med planinskimi delavci, tako da še danes mnogim pomaga urediti to in ono. S svojo modro, preudarno, umirjeno besedo, z znanjem in sposobnostjo se je odlikoval tudi v pisanju neštetihih člankov, zbornikov in vodnikov, ki so izšli izpod njegovega peresa, kot na primer: prenovljeni Slovenski planinski poti v dveh izdajah, Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji v štirih izdajah, Vodnik po poti Kurirjev in vezistov NOV v treh izdajah. S temi koristnimi pripomočki se je Jože za vedno zapisal v slovensko planinstvo.

Za izredno obširno, bogato planinsko dejavnost je Jože prejel državna, zlasti pa planinska priznanja in odlikovanja. Planinsko društvo Pošta in Telekom Ljubljana ga je razglasilo za častnega člana. Prejel je tudi veliko priznanj planinskih društev Slovenije in bivše Jugoslavije, prav gotovo pa sta najpomembnejša Bloudkova plaketa in svečana listina PZS za življenjsko delo na planinskem področju.

O dejavnosti Jožeta Dobnika bi lahko napisali obširno knjigo, pa vendar bi lahko ostalo še mnogo zanimivih neobjavljenih del, ki jih je uresničil s svojim delom v planinski organizaciji.

Dragi Jože, vsi tvoji planinski prijatelji tako v okviru Planinske zveze Slovenije in Meddruštvenega odbora Ljubljane, zlasti pa v Planinskem društvu Pošta in Telekom Ljubljana ti želimo, da te zdravje in sreča spremljata, da se bomo veselili tvojih naslednjih jubilejev. Zato ti iz srca želim, da uživaš sleherni dan, ki ti je usojen, kuješ načrte in se veseliš prihodnosti, v kateri želim sodelovati tudi mi.

Stanislav Jaki

Vetrnica na Stolu

14. septembra 2001 smo pri Prešernovi koči na Stolu s krajšo slovesnostjo otvorili vetrnico za pridobivanje električne energije. Vetrnica ima moč 240 W, energija pa je namenjena oskrbovanju Prešernove kočice z električno energijo. Deluje v sklopu celotnega energetskega sistema za oskrbo kočice, ki je sestavljen iz sončnih celic, vetrnice, agregata, regulatorjev, pretvornika in zaščitnih elementov. Leta 1982 smo pričeli s povečavo kočice in takrat smo montirali agregat, ki je najprej služil za gradnjo, kasneje pa tudi za oskrbo kočice z električno energijo. Zavedali smo se, da je električna energija, pridobljena na tak način, draga, predvsem pa ekološko sporna. Zaradi hrupa in nevarnosti izpusta olja in goriva smo si prizadevali, da bi kočico oskrbovali z električno energijo na okolju prijaznejši način. Ko so se na tr-

žišču pojavile cenovno dostopne sončne celice, smo leta 1993 montirali štiri celice po 48 W skupne moči 192 W. Sistem smo stalno dograjevali, tako da imamo danes montiranih 18 celic, katerih skupna moč je 900 W. Moč celotnega sistema je 1140 W. Vsa proizvedena energija se shranjuje v akumulatorju, ki je kapacitete 350 Ah/12 V, kar je sorazmerno malo za tako kočico, ob tem pa vir polnjenja deluje le kratek del dneva in ob lepem vremenu. Zato smo se odločili, da izkoristimo še en naraven in predvsem ekološko nesporen vir energije, to je moč vetra, ki ga je na Stolu dovolj. Vetrnica pretvarja moč vetra v električno energijo, ki polni akumulator. Energijo začne oddajati že pri hitrosti vetra 2,5 m/s, maksimum pa doseže pri 10 m/s. Viške električne energije uporabljamo za ogrevanje vode v kopalnici. Vetrnica je v letošnji sezoni poizkusno delovala in se je izkazala kot odlična rešitev, saj ni bilo več pomanjkanja električne energije kljub nekaterim dodatnim porabnikom. Ta centrala je napajala: vso razsvetlavo v koči (40 žarnic), zamrzovalno skri-

njo, blagajno, radio, telefon, UKV-postaje in vse manjše gospodinjske strojčke. Vsi porabniki morajo biti varčne izdelbe, to velja predvsem za žarnice, ki ne smejo biti močnejše od 15 W, in zamrzovalno skrinjo, ki mora biti debelostenska. Agregat služi samo za vzdrževalna dela in večje porabnike, lahko pa z njim polnimo tudi akumulator. (Zvone Tavčar, gospodar Prešernove kočice na Stolu)

Petič po Miškovi poti

Pred petimi leti so člani Planinskega društva Lendava prvič organizirali pohod po Miškovi poti, posvečeni pisatelju Mišku Kranjcu (1908-1983). Na začetku poti v Veliki Polani si pohodniki lahko ogledajo pisateljevo spominsko sobo, nato pa se podajo čez prekmursko ravnico do Polanskega loga, kjer se na obrežju Črnca vrtili mlinsko kolo

ALP SPORT

BTC – Novo mesto, 07-332 44 90

- planinska, alpinistična, trekking oprema
- športni copati Asics, Mizuno, Adidas
- smučarska oprema
- montaža turnega okovja
- svetovanje

Copekovega mlina. Po pokušini dobrot prekmurske kuhinje se podajo proti Lendavi in Lendavskim goricam. Cilj je pri Miškovi kleti, kjer pokukajo v notranjost stare kleti in si ogledajo spominsko sobo. Letos se je na štiriurni pohod odpravilo že 600 pohodnikov, ki so prišli tudi iz sosednjih držav Hrvaške in Madžarske. Pohod je minil ob pesmi, prijateljskem razpoloženju in mladem vinu, tako da se mnogi že veselijo naslednjega, ki bo 26. oktobra 2002. (L. M.)

izvajalo idrijsko podjetje Kaskader. Zaradi večje zmogljivosti žičnice bo odpadlo tudi za naravo moteče helikoptersko oskrbovanje doma. (I. M.)

Obnovljena žičnica na Kriške pode

Tovarna žičnica, ki vodi iz Zadnjice do Pogačnikovega doma na Kriških podih, je začela obratovati leta 1983. Od takrat je prepeljala okoli 500 ton materiala za gradnjo, vzdrževanje in oskrbovanje doma, pa tudi za potrebe reševalcev, jamarjev in vojske. Zaradi vedno večjih potreb, varnosti in zaradi izboljšave krajsinskega videza sta Planinska zveza Slovenije oziroma Planinsko društvo Radovljica, ki upravlja dom, pripravila načrt obnove žičnice. K temu je pripomogla tudi potreba po prestavitvi spodnje postaje iz vodozbirnega območja. Računali so na elektrifikacijo doline Zadnjice, kar bi nadomestilo za okolje nevarne dizelske motorje, vendar to še ni uresničljivo. Do letošnje zime je zaključena prva faza obnove: lesene stebre so nadomestili z nižjimi kovinskimi, ki so manj moteči v občutljivem okolju Triglavskega narodnega parka. Zahtevna zemeljska in gradbena dela je

Četrtrič na Banjšice

Pohod po Banjšicah, ki ga organizira Planinsko društvo Nova Gorica v sodelovanju s Turističnim društvom Banjšice in tamkajšnje krajevno skupnostjo, je 14. oktobra 2001 že četrto leto zapored razvedril obraze in duha številnih pohodnikov. Vedrega in toplega dne se nas je zbralo nekaj več kot 250. Pod vodstvom domačina in vodnika Jožeta Sedeviča smo se iz zaselka Lohke podali na travnato Sleme, kjer so se poti pohodnikov ločile. Krajša je vodila proti severu, večina pa se je odločila za daljšo naprej na travnati Kuk in razgledni Zgorelec. Sledil je gozdnati del mimo Smrdikovca do Volnika, ki je s 903 metri najvišja točka poti. Mimo samotnega in žal že

zapuščenega Biškovca smo se vrnili med številne zaselke Banjšic. Mimo cerkve v Trušnjah smo prispeli do Luž, kjer smo se pri Humarju poklonili spominu na Valentina Staniča, ki je tu živel in služboval v prvih letih 19. stoletja. Med povratkom na izhodišče so nas domačini razveselili še s polnimi lonci čaja in jedače. (Rajko Slokar)

Znanstveno sodelovanje v Alpah

Sredi oktobra 2001 so v Luzernu v Švici ustanovili Mednarodni znanstveni odbor za raziskovanje Alp. Odbor se bo lotil interdisciplinarnih raziskovalnih tem, ki so pereče in politično pomembne za vse države. Trenutno sta v ospredju razvoj prometa v alpskem prostoru in prihodnost alpske kulturne krajine. Partnerji v odboru so znanstvene ustanove iz alpskih držav. Slovenijo zastopa Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Možni sogovorniki odbora so ustanove Evropske skupnosti, predvsem pa organi Alpske konvencije, saj se njeni politični cilji dodobra ujemajo s cilji odbora. (E-novice Umanotera)

Zima v gorah

V knjižnici Nova vas (Cesta proletarskih brigad 61a v Mariboru) so 6. decembra 2001 odprli razstavo Fotografij alpinista Borisa Strmška z naslovom Zima v gorah. Na otvoritvi smo si lahko ogledali še njegove diapozitive in prisluhnili predavanju o pripravi na zimsko turo.

Borisu Kapsu v slovo

6. decembra 2001 je ugasilo življenje Borisa Kapsusa. Svoji, z njimi pa tudi planinci smo spoštovali njegovo željo, da ob njegovem pogrebu ne bi bilo nika-kršnih pogrebnih slovesnosti. Tako smo žaro z njegovim pepelom 10. decembra pospremili na pokopališče v Kamni Gorici, planinski prijatelji pa smo imeli v njegov spomin žalno sejo 17. decembra v društvenih prostorih Planinskega društva Rašica.

Boris Kapus se je rodil 14. novembra 1925. V Planinsko društvo Rašica je prišel leta 1972 kmalu potem, ko se je preselil v Vižmarje. Prvi stik z društvom je bil izlet na Triglav, katerega se je udeležila cela družina. Na srečanju v naši planinski postojanki na Rašici je bil v prijetnem klepetu povabljen, da sodeluje v upravnem odboru. Povabilo je z veseljem sprejel in tako se je njegova aktivna »rašiška« pot začela od dežurnega v planinskem domu na Rašici, propagandista, tajnika do vodje gos-

podarske komisije. Bil je podpredsednik in deset let predsednik društva, ko je zaradi že močno načetega zdravja prevzel vlogo podpredsednika. Kljub bolezni je do smrti ostal član upravnega odbora in vodja društvene pisarne.

Naš planinski dom na Rašici se je gradil in rasel veliko let z mnogimi prostovoljnimi deli naših članov, Boris je bil vedno pripravljen pomagati, organizirati in celo sam premostiti težave, ki so bile na poti. Rad je zahajal v gore. Posebno so mu bili ljubi izleti, ki jih je tudi vodil po stezah partizanske Jelovice, vsakoletne izlete ob Dnevu planincev in na planinskih taborih. Borisa smo poznali kot izvrstnega kuharja, ki je znal vsem tenkočutno prisluhniti; njegove palačinke na mnogih mladinskih taborih bodo ostale v trajnem spominu. Borisa se bodo po skupnih doživetjih in medsebojnem prijateljstvu radi spominjali tudi planinci iz drugih, predvsem pa iz pobratenih planinskih društev.

Za uspešno delovanje v planinskem društvu je Boris Kapus od Planinske zveze Slovenije prejel zlati častni znak, ob življenjskem jubileju pa spominsko plaketo planinske zveze. Matično društvo Rašica mu je ob različnih manifestacijah in obletnicah izrazilo zahvalo za njegovo delo in prizadevanja, ob 40-letnici Planinskega društva Rašica je prejel njegov srebrni spominski znak. Zasluge, ki jih je s svojim delom in s svojo osebnostjo dal planincem in Planinskemu društvu Rašica, bodo ostale nepoplačane, vendar za vedno zapisane z velikimi črkami. HVALA.

Ko se sedaj spominjamo mnogih skupaj preživetih dogodkov

v gorah, na Rašici, kot prijateljskih srečanj, v sebi čutimo praznino, žalost in ponos ter veselje, da smo te poznali, BORIS. Hvala ti, da smo imeli prilžnost s tabo sodelovati in ustvarjati naše Planinsko društvo Rašica in da za vedno lahko rečemo: bil je moj PRIJATELJ.

Irena Zalar

CIPRA – Slovenija na spletu

Konec oktobra 2001 je svoje spletno življenje začela domača stran CIPRE – Slovenije oziroma Zavoda za varstvo Alp iz Ljubljane. Zavod, ki ga vodi dr. Milan Naprudnik, je istočasno tudi nacionalni odbor CIPRA – International, Mednarodne komisije za varstvo Alp. Stran, ki jo urejata Matej Ogrin in Borut Peršolja, gostuje pa na strežniku Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, si lahko ogledate na naslovu <http://www.zrc.sazu.si/cipra>. V kratki predstavitvi se lahko seznanite z zavodom, njegovimi nalogami, organi in ustanovitelji (med njimi je tudi Planinska zveza Slovenije). Ker CIPRA – Slovenija pri svojem delu izhaja iz Alpske konvencije, je ta podrobneje predstavljena skupaj z vsemi protokoli. Ogledate si lahko tudi program dela do leta 2002, dosedanje aktivnosti, izdane publikacije (lahko jih tudi naročite), spoznate sodelavce ali pa se poglobite v aktualne aktivnosti ob Mednarodnem letu gora 2002. (I. M.)

Dela na planinskih poteh v letu 2001

Markacisti – člani tehnične skupine Komisije za planinska pota PZS so v letošnjem letu opravili devet večjih obnov poti v visokogorju in več manjših popravil ter urejali traso za bodočo pot Via Alpina, ki bo vodila čez Alpe od Trsta do Monaka.

V visokogorju so obnavljali naslednje poti:

Drežniška pot na Krn: Akcija je trajala 5 dni, delalo je 6 članov, vodil jo je Florijan Nunčič. Na akciji ni bilo posebnih problemov, le deževalo je vse dni. Namestili so 45 klinov in 60 metrov nove jeklenice. Ko je sneg skopnel, se je izkazalo, da bo potrebno na začetku poti dodati še nekaj klinov in jeklenice, saj visok sneg tega v času delni onemogoča. Obnova te zahtevne, a lepe poti na Krn je tako zaključena.

Prisojnik: Akcija je trajala 8 dni, ekipo 8 članov pa je vodil Jože Rovan. Bilo je naporno zaradi velikih višinskih razlik od Poštarske kočice na Vršiču do delovišča (tisoč metrov), kar je vsak dan zahtevalo veliko hoje. Vreme, ekipa in vse je bilo super. Pot so sedaj speljali nad Prisojnikovim oknom, zavarovali so grebensko pot, vrh Hanzove in greben Prisojnika, kjer so strele metale ven kline. Na akciji so namestili 129 novih klinov in 110 metrov jeklenice. Izkazalo se je, da se sedaj porabi manj klinov, ker se ne dela več generalnih popravil, ampak le popravlja obstoječe stanje.

Jerebica in Bala: Akcijo je vodil Boštjan Gortnar, trajala pa je 4 dni. Ekipa je imela 5 članov, dodatno sta en dan pomagala še dva člana Planinskega društva Bovec. Akcija je bila namenjena predvsem markiranju (obnovi starih markacij) in zavarovanju nekaterih mest. Na novo so namestili 37 klinov in 60 metrov jeklenice.

Pot čez Plemenice: Akcijo je vodil Uroš Vidovič, trajala pa je 5 dni. Ekipa je imela 4 člane, vse iz Planinskega društva Ptuj. Niso vgradili veliko novih klinov, vendar je bilo veliko drugega dela in izgube časa, saj so vsak dan veliko prehodili, od Doma na Kredarici do delovišča. Na novo so namestili 15 klinov in 15 metrov jeklenice.

Akcija na Triglavu: Vodil jo je Boštjan Rigler, trajala je 7 dni, na njej pa je sodelovalo 12 markacistov. Popravili so poti Planika-Dolič (odsek Rjavka), pot Planika-Kredarica (odsek Noga), pot Kredarica-Triglav in obnovili markacije na poteh Prehodavci-Lepo Špičje in Kredarica-Krma. Na akciji so na novo namestili 78 klinov in 60 metrov jeklenice. Opravljena je bilo veliko dela in odpravljene so bile številne pomankljivosti na poteh na Triglavu.

Skuta-Dolgi hrbet: Akcijo je vodil Lojze Pirnat ml., trajala je 5 dni, sodelovalo je 5 markacistov. Tudi tu niso namestili veliko novih klinov, vendar so naredili veliko drugega dela. Začeli so v zelo slabem vremenu s sodro, ledom in nizkimi temperaturami. Ogledali so si tudi pot na Kalško goro in Kalški Greben. Popravili so varovanje v Dolgem Hrbtu in tudi varovala na poti s Skute proti Kokrskemu sedlu, kjer jih kviri sneg.

Na akciji so na novo namestili 6 klinov.

Izvir Nadiže: Akcijo je vodil Boštjan Gortnar, trajala je dva dneva, sodelovalo je 6 članov. Popravili so pot od izvira Nadiže do doma v Tamarju, in sicer z 20 lesenimi stopnicami, 25 klini in 30 metri jeklenice.

Bajgot-Šumik: Ekipo 5 markacistov, ki je delala 4 dni, je vodil Florijan Nunčič. Uredili so veliko lesenih varoval in mostov ter namestili 54 klinov in 60 metrov jeklenice. Teren na Pohorju je bil povsem drugačen kot v alpskem svetu, spozek, v kamnino sljudo se je težko nameščalo kline, ker ni nudila dobrega oprijema.

Poleg teh akcij so člani tehnične skupine popravljali še pot na Kepo in markirali obmejne poti na Tromeji, aktivno pa so sodelovali tudi pri pripravi evropskih pešpoti E6 in E7 za Evropohod, ki je vodil pohodnike po Sloveniji v juniju.

Letos so bile ekipe markacistov manjše in akcije krajše kot prejšnja leta, kar pomeni, da so dela na poteh v prejšnjih letih (generalna popravila) obrodila sadove. Tudi na internetu k delu markacistov in k stanju poti ni večjih pripomb.

Komisija za planinska pota

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam pisali in nam zaželeli uspešno uredništvo v letu 2002.

Uredništvo Planinskega vestnika.